

Porabje

A detailed illustration of a nativity scene. In the center, the Virgin Mary, wearing a blue robe and a white headscarf, cradles the infant Jesus wrapped in white swaddling clothes. To her left, a king in a red and gold robe kneels, offering a gift. Behind him, another king in a purple robe stands, holding a golden vessel. To the right, a shepherd in a white headscarf and brown robe holds a wooden staff. In the background, another king in a green robe is visible. The scene is set in a stable with a wooden manger filled with straw. A white ox is on the left, and a grey donkey is in the bottom right corner. Two white lambs are in the bottom left. Angels are visible in the background, one playing a lute. The background shows a night sky with a star.

**BLAJŽENE BOŽIČNE SVETKE
VAM ŽELEJMO!**

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
Monošter, 23. decembra 2021 - Leto XXXI, št. 51-52

Če je vüzem glasen sve- tek zmage nad smrtjov, je božič tüji praznik narod-jenja. Če je goristanenje veseldje šurkoga krščanj- skoga svetá, je sveta nauč radost mali držin. Božič

uke svetke v rami in kauli njega vse očistilo. Gda so tau zgotovili, je vertinja začnila pripravlati božič- ni krü. Toga je položila na sto pa ga pokrila z bejlim stolnjekom, in tak

mejšanice žita, pšenice in kukarce, v slejdnjoga pa je vertinja djala süje slive in grauzdje.

Na Dolenjskom so té krü zvali »božičnjak« in so ž njim šli trikrat kauli stola,

no mauč, in pod njega djali eden klüč, ka bi tauvange nej mogli nut f üžo.

Ništerni tomačijo: vse, ka leži na božičnom stoli, pauleg njega in pod njim, se ponüdi pokojnim. Tau so dari za nji, ka bi leko geli in pili, pri gorečom posvejti pa dobili malo svekline in toplauče. Inda svejta so od rama do rama ojdli dühovniki, šteri so blagoslavlati božične stole, kisnej pa so tau delo prejkvzeli izni gospodari. Na sveti post je k zordje- nicam üšlo več lüstva kak na drüge dni v adventi. Po meši so si v cerkvi natočili nauvo posvečano vodau, štero so odnesli domau za večerno špric-kanje. Gda je sunce dojo- dišlo, so oprvim škropili f üži, kauli njé in po vsej drügi zidinaj, audaleč pa so pošprickali njive, vino- grade in tranke tö. Vert je v edno posaudu djau žerdjavico in na njau sipo blagosloven lejs ali rau- že, in tak kádo okauli.

zajtrik, kauli edenajste vöre so meli slabo kosilo, depa večerdja kauli péte vöre je tö nej bila bogata. V Prekmurji so geli süji gra z renom, v Slovenski gorica pa künovo (kumi- novo) župo. Kauli Ljublja- ne so samo pečene krum- ple geli, na dosta mejstaj pa so na sto prišle küjane šajbe.

Posvejt je goro na stoli in v betlehemu – v spomin na posvejt svetá, šteri je tau nauč prišla med nas. V Rogaškoj Slatini so nakle strausili slamo, doj- legli na njau in spejvali božične pesmi cejlak do paunaučnice. Slovenske naute o malom Jezoši, Mariji in Jožefi je napi- salo prausno paversko lüstvo, gda je začütilo skrivnost svete noči. Inda svejta so se pesmi minja- vale s pripovejstami, štere so najbolje mali mlajši pos- lüšali.

Gučali so, ka so na sveti večer prej nebesa oprejta in na vsakšom ižinom ki-

»Poprtnjak«, »pomošnjek«, »božičnjak«: božični krü je na Slovenskom dosta imen emo – vertinja ga je narezala na sveti večer ali pa samo na trejkralovo

svetimo na srejdri trde zime, gda natura počiva, gda sunce več nema mau- či. O narodjenji Zveliča- ra spejvajo naše najlepše ljudske pesmi.

Ime svetka v starom sla- vskom geziki znamenüje »mali Baug«. Pravijo, ka so korenjé toga prazni- ka starejše od krščanjske vöre, božič je vöméno poganski svetek kauli zimskoga kresa (nap- forduló). Tistoga ipa so svetili, ka se je njini baug Svarog znauvič naraudo. Na zadvečerak in večer pred božičom so krščen- ki od nekda držali post in vrstüvali. Té dén v našom Porabji, v Prekmurji pa sausadnoj Prlekiji zovéjo »sveti post«, na Dolenj- skom »badni večer« (gda trbej »bedeti«, vrstüvati), na mejej z Italijov pa »bi- lja« (z latinske rejči »vigi- lia«).

Šikalo se je, ka se je na ve-

je mogo ostati vse »tri bo- žiče« (na sveto nauč, na nauvo leto in na trejkra- lovo).

Na Koroškom so poznali »kopo«. Tau so bili trgé kolači krüja, štere so dali ednoga na drügoga in je pokrili s prčecom. Kauli nji so postavili z rokami namalane svete kejpce, v ništerni krajinaj pa so vr- kaj dali razpetké in mali betlehem. Na Gorenj- skom so spekli samo eden »poprtnjak« (djali so ga »pod prčec«), šteroga so eške samo na trejkralovo razrezali.

Prekmurska in porabska vertinja je na sveto nauč pod sto djala košaro s vsefelé sildjem ali tikvi, ka bi svinjé bole gejlé, in lemež pa črtalo, ka bi zemla bole rodila. Na Štajerskom je mogla biti mela za »pomošnjeke« semlejta doma: za prvoga od pšenice, za drügoga od

pri varaši Ribnica pa so tak veuke »župneke« vöomejsi- li, ka sta je mogli dveje žen-

Na sveti večer je vert z žerdjavicov kádo f üži, žena pa je z borovov vejkov šprickala posvečano vodau – vküper z mlajšami so molili zdravamarijo

ski v peč dejvati. V Bejloj krajinu so pod »božičnik« strausili vsefelé semena, štera so tak dobila zdravil-

Gda so se povrnauli f üžo, so vküper molili, te pa večerdjali. Tisti den so držali siguren post, nej so geli

klej stogi eden angeu. Če stoj vidi nad oblake, tisto- ma se prej spuni vsakšo zelenje. Čüde pa so se na

»Božične priprave nas zovéjo k Jezoši, posvejti v našem življenji«

zemlej tō godile: v paunauči – gda se je Boži Sin naraudo – je prej po potokaj in stūdencaj nej voda, liki najbaukše vino teklo. Depa nej samo vino: kauli Gorice in na Dolenjskom so vōrvali, ka s stūdenca zlat in srebro vōtečēta – če v pravom cajti tápridemo.

Po cejloj Evropi so meli šegau gučati, ka na sve-to nauč stvarine gučijo. Mara v paunauči prej pripovejda, ka de se kleti pri rami godilo in ka čaka na stvari. Če má štoj v žepki prapotno semen, leko čūje njino pogučavanje. (Tau so vōrvali v našem Porabji tō.)

Na cejlo Slovenskom je bila navada, ka so po večerdji na sto edno sklejco lejšnikov in orejov djali. Tau so grizli med poslušanjom pripovejsti, tak je bilau ležej čakati do paunaučnice. V stari cajtaj je lūstvo dosta nej znalo o Miklauši, za božič pa so bole samo Nemci dare davali. (Francuski mlajši so nika dobili za nauvo leto, taljanski pa na trejkralo-vo.) Obdarūvanje za božič je na Slovensko prišlo po prvoj svetovnoj bojni, pa eške te bole samo v varaše.

Lūstvo pa je rado davalo srmakom, na Koroškem na priliko mesarijo. Nej so pozabili na maro tō nej, štera je v paunauči komanco dobila, »ka bi una tō čūtila sveti večer« in »zatok, ka je segrejvala Jezoša, gda se je narau-do.«

Če so mlajši sneni gratali, je je mati spravila v postelo. Gda se je pred paunaučjav zglaslo zvon farne cerkve, so začnili podje s štūkami graubo strejlati. V gorenjski Železnikaj so kauli nosili mali, dvejki-
ski »svetonaučni zvon«.

Zvūn ednoga člana, šteri je austo doma, ka bi skrb emo na ižo, je cejla držina odišla k meši.

Inda svejta so paunaučnico držali eške »po starom«: kantor je med ofrom in na konci meše vesele polke in marše igro. Mlajši pa so se najbolje radūvali, gda se je s koruša zglasila »kukanca«: orgole so dvana-jsetkrat kukivale pod prstami organista. Té se je že dolgo nalečūvo na paunaučnico, vej je pa vsikšo leto napiso edno tzv. »nauvo pesem«, štero je zaigro vōrnikom.

V bregaj Brkini na Primorskem so na ofer nej peneze, liki djabka davali. Nej daleč od Trsta pa so drauvne peneze nut v sad pikali, ženske so se vkūpmejrile, štera bole »nabodjeno« djabko ali narančo má.

Po paunaučnici se je lūstvo paščilo domau, vej pa, šteri je oprvim domau prišo, je biu prej cejlo leto zdrav in krepek, je vsakšo delo na léki narédo in je biu pri žetvi prvi. Vertinja je že nalekla toplo večerdjo, na stoli je bila skoro vsikdar mesarija.

Tak je na Slovenskom inda svejta minau sveti večer. Drūgi den je biu eden najbolje sveti dén v leti, zatok je zrankoma niške nej staupe prejki tihinskoga praga, ranč sausadovoga nej. Šli so samo v cerkev pa nazaj, ovak bi veuko nesrečo prinesli k rami.

Gnesnedén mamō v Sloveniji in na Vogrskom šege, od šteri je dosta od indrik prišlo. Ranč zavolo toga se moremo trūdit, ka bi gordržali s kem več od naši stari navad.

-dm-

ilustraciji:
Szilveszter Bartkó

Gda so porabski slovenski penzionisti držali svojo adventno-božično srečanje, so v varaškoj baročnoj cerkvi sveto mešo služili vikar za narodnosti Pūšpekije Murska Sobota gospaud msgr. Franc Režonja. Po bogoslūžji smo je

- Pri slovenski sveti mešaj v Porabji spejvamo svete pesmi v maternoj rejči. Kakšo znamenje majo té?

»Tak gordržimo domanji gezik in domanje cerkvene pesmi. Tau je tisto, ka se nas v dūši tekne.

Vikar za narodnosti Pūšpekije Murska Sobota gospaud msgr. Franc Režonja že 14 lejt odi v Porabje mešūvat

malo vōopitali, ka znamenūje adventni čas in zakoj je božič tak veuki svetek za krščenike.

- Gospaud vikar, pravijo, ka je advent čas pričakūvanja. Ka mi, krščanjski vōrnicke čakamo, na ka se pripravlamo?

»Advent je čas, gda se pripravlamo na božične svetke. Vsakši zranek demo k zordjenicam že v šestoj vōri, vala Baugi, vnaugi vōrniki odijo k tejm mešam. Malo ranej stanejo, ka bi se srečali pri svetoj meši, pri pripravaj na božič. Té priprave nas zovéjo k Jezoši, šteri prinaša v naše življenje posvejt. Té posvejt razsvetljuje naše življenje, razsvetljuje vse naše vōrnike in celjo faro. Začūtimo, kak blūzi je Gospaud.«

- Na ka vse moremo skrb meti v adventnom časi?

»Moremo opraviti dobro spauved, štera je srečanje z Gospaudom. Moremo očistiti svoje dūše, ka bi mi tō pripravljani pričakali Gospauda. Tau je tō glavno, ka opravljamo dobra dela, ka gorpoiškemo svoje betežnike, šteri ranč tak čakajo, ka bi k njim prišo Gospaud. Tau mi radi napravimo in jim prinesemo veseldje.«

- V adventnom časi spejvamo dosta Marijini pesmi. Ali je adventni čas Marijin čas tō?

»Marija je Boža mati, zatok je advent Marijin svetek tō. Blajžena Devica ranč tak staupe k nam z Jezošom. Una nam je rodila Zveličara, zatok je naša mati tō. Ranč zavolo toga spejvamo v adventi in za božič Marijine pesmi. Una nam je dala Gospauda in zatok njau tō čéstimo in go prosimo za pomauč.«

Zatok je prav, ka eške dale spejvamo v Porabji slovenske svete pesmi. Tau nas med sebov povezuje in tak počastimo Boga v svojoj srejdji tō.

- Pravli ste, ka je advent priprava na božič. Ka svetimo na konci vsikšoga decembra?

»Tau, ka se je Kristoš naraudo za vse nas in v naše življenje. Dobro je, če se Jezoš narodi v srce vsakšoga vōrnika. Ka bi tak začūtiti, ka je betlehem nej samo v cerkvi pa doma, liki v našem življenji tō. Začūtiti moremo, kak Kristoš prinaša znautrašnji mér in veseldje, šteroga tak čakamo. In vala Baugi, mi smo na tau pripravljani tō.«

- Pravijo, ka je božič najvejši držinski svetek, gda se spominamo na sveto držino.

»Za božič držine vkūpridejo doma, oprvim na sveti večer, gda postavljajo betleheme. Pri betlehemi in pri malom Jezoši, šteri se narodi, zaspejvamo edno pesem tō. Spejvamo božične pesmi in molimo ranč tak. Zavolo toga čūtimo, kak Kristoš, nauvorodjeno Bože dejte, nutstaupe v naše življenje, v naše držine.«

- Ka bi želejli Porabskim Slovencom za bližajauče se božične svetke?

»Ka aj bi doživljali božič z radostjov in doživeto v svoji srcaj. Ka bi čūtili, ka nauvorodjeno Bože dejte nutstaupe k njim tō. In ka bi tak doživeli, ka je Kristoš njini Odrešitel ranč tak. V nauvom leti pa jim želejm vse dobro, ka bi vsi začūtiti, ka je tau nauvi začetek za vse nas.«

-dm-
kejp: Silva Eöry

KRISPAN SMO ZATOK VSIKDAR MELI PO SRMAČKOM

Advent je najlepši pa najboljši čas za nas vernike, gda z vsakodnešnjimi molitvi pri rani mešaj ali zordjenicaj čakamo, aj se naš odrešenik, Jezuš Kristuš, narodi. Božični svetki so velki dar za cejli svejt. Kak svetimo gnes v 21. staulejti adventni čas pri nas v Porabji, vsi vejmo, depa kak je svetila generacija naši starišov pa stari starišov v svoji mlašeči lejtaj, tau je že zgodovina za mlade. O tej svoji nepozableni spominaj nam pripovejdata Marija Lang ali kak go vsi poznamo tetica Majči Lang iz Slovenske vesi, potistim pa Ana Kern iz Števanovec.

»Kak mlajši smo v adventi skaus mogli odti k zordjanstji mešam, zazranka na šesto vöro v varaško cerkev. Po meši pa nazaj domau, ka smo potistim v šaulo šli doma v vesi. Dja sem nej tak skrak bila doma, mena je daleč trbelo odti. Mi mlajši smo té fejst čakali, gda so svetki prišli, ka té tisto vötko bilau. Z mojo materdjov sam dja sama bila. Pred svetki, na sveti post, je tak sigurno bilau, ka smo se postiti mogli. Ka dja vardjam, sam zatok krispan sir mejla. Tau vejmo, ka je mena krispan vsigdar Jezuš prineso v bejlom lijani (prti). Pa té gnauk kak - kak nej, sam vpamet vzela, ka je moja botra bila pod lijanom, po rokaj sam go spoznala. Sam prajla, ka je tau tica (teta), tau so njene rotjé, pa té več nej noso Jezuš krispan, depa zatok sam ga mejla. Srmačtji krispan je bio, ka so oreji gora bili pa rdeče djabtje, cutjer je pa bio kockacutjer nota zasükani. Depa tisto je té tak veselo bilau! Tistoma sam dja tak rada bila! Depa té sledkar, gda sam že vekša bila, vardjam, ka je moja mati té že tjüjala cutjer gora na krispan. Taše papire je zrejzala pa smo té cutjer nota zasükali. Tisti cuter je že baugši bio, ka niši žmaemo. Vnoči smo mogli k meša titi v Varaš, tisto je taš-

no lepo bilau. Cejla paut je puna bila z lüstvom, vsikši je pejštji išo pa je tašna rajža bila na pauti. Zdaj nikoga ne vidiš, ka bi pejštji išo stoj. Pa té, če si nej k meša išo, si nej emo svetke. Tak fejs vejmo, ka moja mati tak dugo vsikdar delo mejla vnoči dočas, ka smo nej k meša šli. Zrejzance je redla pa je vse kreda djala na svetke, ona tö furt v noči delala. Dja sam se vejmo tö tak narodila, ka dja tö vnoči rada delam. No, prvim kak smo k meša šli, té so kravam vsikdar djésti dali, ka se Jezuš narodi pa te mara tö ne smej spati. Na sveti den (božič) smo k meša šli, za obedom smo pa k večernici mogli titi. Nej ranč tak, ka mujs bilau, tau si tak vedo, ka moraš titi. Gda sam eštje v šaulo odla, te nam je stari Orban školnik bio kantor, on nam držo večernico. Pri nas ovak večernice nej bilau, ka so pri nas števanovstji gospaud Markovič Lajos mešüvali pa smo mi samo na leto dvakrat-trikrat meli mešo. Gda sam dja mlaše bila, mi smo sir v Varaš odli k meša. Tak fejs vejmo, té smo se tak vtjüpa čakali pa smo té vsi vtjüpa šli. Tisto tak dobro bilau! Spauved je nej tak bila kak zdaj, té smo se leko spovadavali, gda so gospaud prišli v Slovensko ves. Gda je bio nauvi svetek, Oltarskoga svest-

va den, té so gospaud Markovič že večer prišli pa so té tö spali. Té je bila spauved pa pred svetki (božičom) je tö bila. Té so tö vsikdar tak bili, ka so oni tö spali pa té na drudji den meša bila. Pejštji so prišli prejk po gauštja.

Majči Lang

Tak ka smo té mi na rejdtje odli k spauvada, ništje nej odo vsakši mejsec. Te je spovedavanje dugo trpalo. Vse je ovak bilau, kak zdaj djé. Pa té zazrankoma, gda si k meša išo, si tö nej smo djésti nika, če je tjesnau bila meša, té si gora plačo, ka si na težtje mogo titi k meša zavolo prečiščavanja.

Na Števanovo je ranč tak bilau kak prvi den. Pa té na staro leto tö tak bilau, ka smo večer mogli titi na hvalo davanje tö v Varaš. Tisto spoj dugo trpalo.

Moja mati je kak vertinja na svetke vöstanila, kak je mogla. Te so vértinje bole rajo pekle. Raje reteše pa vrdjanjitje je mati rada pekla. Pecivo je tö pekla, račoš pa tašo, kak je gnes babapiskota. Tisto je dugo stalo pa sam dja tisto tak rada djejlja. Vej ga Baug, kaši sütemény so tistoga ipa nej pekli. Meli smo kokauši, pa te je sir kokuš zabadana bila. Sir taša

fajn kokošeča župa je bila, ka sam tašo žmano potistim več nikdar nej djejlja. Pa če smo meli svinjau, te smo go pred svetki zabodnili pa te brasko mesau zatok tö bilau. Ovak je nej bilau trno, depa té je bilau. Mi smo sir

zadovolni bili, nam je tak dobro bilau, kak je bilau.«

Ana Kern, po domanjom Pöjštja, v Števanovci nam pa etak pripovejdata: »Advent, v štiri tjeđnaj smo s tejm najboljša svetili, ka smo k zordjenicam tak grau- bo odli. Vejmo, ka sam vö iz šaule

ostala, sam tak veselo rano gorastanila pa sam k vsakšoj zordjenici üšla. Puna cirtjev je bila vsikdar, zdaj po nedelaj nejga telko lüstva kak tisti čas pri zordjenicaj. Oče pa mati sta dočas vse taoprajla pa te oče potistim üšo delat. Vardjam, steri so v Otkauvaj tak daleč laknivali, so z viherski posvejtom odli, z Verice tö dosta lüstva odlo pa vsi pejštji. Nej z busom pa s kočinom, ka te nej bilau. Pa té sveti post, sveti den pa števanovo, te tri dneve smo tak na veltje svetéjli. Markovič Lajoš so bili naš pop. Mlajši smo svetke težko čakali. Krispan smo zatok vsikdar meli po srmačkom, depa smo ga meli. Depa tašo nej bilau, ka bi darilo nam tjipüvali kak zdaj, ta modrija, ka nisterni že ne vejo, ka bi tjipüvali. Krispani smo se veselili, oreji, djabotje pa saloncutjer zatok tö vsikdar bëjo.

Na sveti post, gda je den

Adama pa Eve, smo se vsikdar postili do podneva. Te smo söji sad tjöjali, söje sli- ve, gröjštje, kloce, ka so že v djeseni vsikdar posišili v peči. Pa kakšne rajje pogaçe so baba vsikdar spekli, orejove pa makove bejgline, tau

Ana Kern

smo šegau meli peči. Gda smo djeli na sveti post, se nej slobaudno bilau djéniti. Baba so vsikdar prajli, ka aj nodje ne djéjbamo, ka v leta, gda de najbolje delati trbelo, do nas nodjé bolele. Zatok moramo na méri biti pa na méri djesti. Gda smo se pa nadjéli, te nam trbelo drejvdje trausiti téjti. Trdjé smo bili mlajši, cejle drejve smo kaulek zblejtali, veselo mlatili vcuj zadnjo pa kričali, aj drügo leto tak puna bau, kak sam zdaj dja.

Nikdar ne pozabim, kašnekoli veltje zime so bile, veltji mrz, se nej štelo, lüstvo je li šlau tak z zordjenicam kak k punaučnici. Vejmo, ka sva gnauk tö šla z možaum k meša na sveto nauč, pa sva z našoga brga tadola na poštjo šla, aj ležej leko deva. Taum spodkar v dolej je pa taši led bëjo, kak sam gora staučila sam tašnoga tresnila, ka me je mauž kumar leko gorapotejno. Pa té so

Strokovni dan z božičnimi vsebinami

tau gončali, ka sto na sveto nauč spadne, tisti drugo sve-to nauč več ne zadoběj. Té sam možej prajla, na, zdaj oslejdnejm dém k meša, ka sam spadnila. Pa, hvala gospodnoma Baudji, sam tój, sam 78 lejt zadobějla, tak ka dójn nej istina bilau, ka so gončali.

Na sveti den pa na števanovo smo vsikdar k meša šli, popodneva pa k večernici. Na sveti den smo vsikdar kokošečovo župo pa mesau tjojali, na števanovo pa bole svinjsko mesau.

Pa té tak prišlo pa staro leto (silvestrovo), tisto je pa veselo bilau. Mi smo furt na staro leto tjojali žojco. Večer na pau peto smo šli v cirtjev na hvalodavanje pa večernica bėjla. Gda smo domau prišli, té smo djeli žojco. No, na nauvo leto, te pa nej slo-baudno bilau kokošečovo mesau djesti, ka ti prej srečo ta razkopajo, samo svinjsko mesau smo djeli. Mlajši so pa po friškanji odli, fejs smo je čakali, ka vsikdar samo tau bilau, aj moštji préjde naprvim k rama, nej pa ženska, ka te cejlo leto nede sreče.

Te je lüstvo fejs vórno bilau, vsakšo nedelo smo lepau k meša šli, če sam nej ušla, te mi sploy nika falilo. Zdaj na stara lejta pa pauleg slaboga zdravdja že samo doma leko molim. Dosta molim.«

Srečna sam, ka sam v živo leko čüla te originalne spomine, stere sta tetice Marija Lang pa Ana Kern s tašno radostjov pa veseldjom pripovedale, ka sam dja dūšno malo nika tū leko preživela iz tisti lejpi spominov. Naj-bola radost, lübezen, mir, poštenje pa tisto istinsko vero. Baug plati!

Klara Fodor

11. decembra smo imeli na DOŠ Števanovci strokovni božični dan. Program smo or-

Po predstavitvi smo učence in goste razdelili v več skupin in začelo se je delo v delavnicah.

Na župniji so pekli dve vrsti medenjakov, pomagale so jim ženske iz vasi. Delavnice smo

imeli še v razredih: lahko so sestavljali angelčke in delali namizne okrase. Vse je bilo

ganizirali v okviru bazičnega programa.

Ob deveti uri smo se zbrali v telovadnici, kjer so gostom učenci predstavili kratek dvojezični adventni program s pesmimi in recitiranjem. V drugem delu so prikazali dve zimski šegi: »licijo« in »friškanje«. Šegi so predstavili v narečju. Žal, otroci ne hodijo več od hiše do hiše s temi šegami. Na šoli jim moramo predstaviti šegi.

zanimivo, otroci so pridno delali. Med tem so poslušali božične pesmice in glasbo.

Upam, da so se vsi, ki so ta dan preživeli z nami, dobro počutili. Delno smo lahko pokazali naše delo, kako ohranjamo slovenske šegi in tradicije, kako se pripravljamo na božič. Ta dan je bil poimenovan tudi kot medgeneracijski dan.

*Agica Holecz
ravnateljica*

PREDBOŽIČNO KOSILO PRI PREDSEDNIKU DRŽAVE

Zagovorniki, zagovornice in predsedniki ter predsednice državnih narodnostnih samouprav vseh trinajstih manjšin v Aleksandrovi palači

Predsednik države *János Áder* vsako leto vabi na predbožično srečanje narodnostne zagovornike v Parlamentu in predsednike državnih narodnostnih samouprav. Letos jih je sprejel v Aleksandrovi palači na budimskem gradu 10. decembra. Srečanje s kosilom je potekalo v sproščenem prijateljskem vzdušju, predstavniki narodnostnih skupnosti so se predsedniku Áderju zahvalili za njegovo delo in mu tudi izročili simbolično božično darilo.

S predsednikom Áderjem je bilo to zadnje srečanje, saj mu na začetku naslednjega leta poteče že drugi mandat, zaradi tega - po določbah ustave - ne more več kandidirati za to funkcijo. Ob slovesu je izrazil upanje, da bo s tradicijo nadaljeval tudi njegov naslednik. Slovensko skupnost sta predstavljala zagovornica *Erika Köleš Kiss* in predsednik DSS *Karel Holec*.

Metka Lipič Baligač - magistra zdravstvene nege iz Bôltincev

BAR ZA SVETKE SE TRBEJ MALO STAVITI IN SI POGLEDNOTI

»Ges sam gorrasla v krščanski držini, v steroj so bile krščanske vrednote in tradicija trno fontoške. Gda se začne decem-

direktora za zdravstveno nego v soboškom špitali.

»V Bôltincaj smo v adventnom cajti furt odili zrankoma v cerkev, šli smo k zornicam. Nej je bilau prižganih posvejtov, liki so svejče gorele. Ta posebna sveklost, té mir, tau se mi je furt vidlo. Na sveti večer smo doma postavili božično drevo, stero mi smo pravli božič, pod njega pa smo dali jaslice. Z očom Stanislavom in bratom Stankom smo šli prva v les, gé smo nabrali mah, na sterga smo postavili jaslice. Večer smo te furt šli v cerkev in smo deca pred polnočnico

nesla tüdi na njiva. Furt smo se fejst potrüdili, gda smo redili jaslice. Včasí smo postavili mlinček, steri je biu na vodau, te smo tak napravili, ka so mali ognji svejtili. Brodim, ka je fontoško, ka tau, ka si daubo od svojih starišov, té vrednote, neseš naprej in tak vzgajaš tüdi svojo deco.«

Metka Lipič Baligač je že od malih naug brodila, ka de delala v zdravstvi, vej pa je furt rada bila z lidami in jim je tüdi rada pomagala: »Nej san rada mela matematike, ekonomije in podobnih predmetov, furt pa me je zanimalo človek pa delo s človekom.« Po zgotovljeni osnovni šauli se je vpisala na srednjo zdravstveno šaulo, stera stogi v Rakičani pauleg špitala: »Po tistom, ka sam tau šaulo zgotovila, sam odišla v Ljubljano na višišo šaulo za zdravstvene delavce. Pri katoliški cerkvi sam se vključila tüdi v mladinsko študentsko skupino. Prekmurci smo se pri duhovniki, doktor Zadravci, redno srečavali. Tau so bili eni lejpi večeri, gda smo se dobivali na Rakovniki. Tam sam tüdi svojoga moža spoznala. V tistom cajti sam se vpisala ške na teologijo, pa sam tak leto ali dve, bole za svojo düšo, ške ta odila.«

Včasín po zgotovljenom študiji je kak pripravnica začnila delati v največšom slovenskom špitali, v ljubljanskem kliničnom centri na hematološki kliniki: »Tam je bila rejsan ena dobra ekipa. Kak mlada medicinska sestra sam sodelovala tüdi pri prvi presaditvi kostnoga mozga v Slovenij.« Zatau ka se ji je delo povidlo, pa ka so se s sodelavci trno dobro razmeli - ške gnesden dosta lidi vali té oddelek, sterga vodi Prekmurec dr. Samo Zver - je brodila, ka bi v slovenskom glavnom varaši tüdi ostala, te pa je ovak prišlo: »Če povem po istini, je bila za tau dosta kriva tüdi moja mama Julka, stera je stejla, ka bi ges prišla nazaj domau v Prekmurje. V soboškom špitali, sterga je te vodo gospaud Emerik Zver, so na in-

ternom oddelki fejst nücali eno višišo medicinsko sestro. Moja mama njemi je dala moja telefonsko številko na deli, te je ške mobitelov nej bilau, pa me je on na kliniko pauzvo in pra-

vredjdzeti. Že mojivi dvej predhodnici, Kavašova Milka pa Mörecova Danica, sta se fejst trüdile, ge sam pa samo njüno delo dale pelala.« In tau delo so pripoznali tüdi drügi, vej pa

Držina Metke Lipič Baligač

ber, si prvo zbrodim na tau, kak so vrazgé ružili z lancí na miklaušovo. K nam je vsakšo leto prišo sveti Miklauš, pauleg njega pa ške par grdih parklinov in dva angela. Najprva sam mogla svoje greje povedati, malo zmoliti, pa sam te sigdar

ške zašpilali eno igro. Na konci smo tistoga maloga Jezuška odnesli notri v jaslice. Sam bila prav ponosna (büszke), gda sam bila ges na vrsti pa sam toga Jezuška nesla v jaslice,« se ške gnesden rada spominja sogovornica in cujda, ka so bili za

Z Dejanom Horvatom sta bila leta 2014 vöodabrana za Pomurca in Pomurko leta

nekši dar tüdi dobila. Parklini pa so furt tam pod stolom bili in so ružili z lancí, tak ka me je bilau straj, ali vseeno je bilau tau eno takše lejpo doživetje, čiglij so bila darila bole prausna. Tau je bila kakša baba pa süjo sadje, ali vseeno je bilau tau trno lepau,« je prva povedala Bôltinčarka Metka Lipič Baligač, magistra zdravstvene nege, stera je duga lejta bila pomočnica

božič doma, v kraugi držine in so malo baukše gesti geli, pred navim letom pa so šli obiskat žlato: »Tau je bilo furt takše merno, držinsko doživljanje božiča in božičnih svetkov, stero je pistilo lejpe občutke, lepoto in duhovnost. In tau je ške gnesden tak. Po tistom, ka sam mela svojo držino in sva z možom Dragom dobila dvojčka, Blaža pa Barbaro, sva té vrednote pre-

Metka Lipič Baligač (stogi prva z desne strani) kak mlada medicinska sestra na hematološki kliniki v Ljubljani

vo, ka me soboški špital nüca. Sploy sam nej mejla dosta cajta za premišlavanje, pa sam se na brz odlaučila in prišla domau. Te sam ške vmejs brodila, ka bi šla nazaj v Ljubljano ali zdaj mi je nej žau. Vesela in ponosna sam na tau, ka leko pomagam domanjim lidam, prekmurskomi človeki.« Metka Lipič Baligač je bila dugo, od leta 2009 pa do letos, pomoč-

je Metka Lipič Baligač leta 2014 dobila Zlati znak za pomembne dosežke na področju zdravstvene nege, pauleg toga pa so jo istoga leta pri radioni Murški val in novinaj Vestnik vöodabrali ške za Pomurko leta: »Ena sama ne more nika napraviti, samo vküper z drügimi sestrami leko neka napraviš, zatau sam bila trno vesela, ka je pauleg moje držine v Ljubljano na podelitev

V Ljubljano, gé je dobila Zlati znak za pomembne dosežke na področju zdravstvene nege, je šlo z njauw na podelitev dosta njenih sodelavk in sodelavcov

nica direktora za zdravstveno nego v soboškom špitali ali če bole po domanje povemo glavna medicinska sestra v špitali: »Starejši lidge pravijo, gda prideš v špital, te vidiš, kakšna je glavna medicinska sestra, vej pa je njena naloga tüdi tau, ka poskerbi, ka je špital čisti in

priznanja šlo tüdi več kak 50 mojih sodelavk in sodelavcov. Pri izbori Pomurke leta pa sam bila vesela, ka je biu tistoga leta pauleg mene ške vöodabrani župnik Dejan Horvat.« Po tistom, ka je tau sprtoletje na mestu direktora soboškoga špitala Bojana Korošca vöminiu Dani-

el Grabar, se je tudi naša sogovornica odlaučila, ka je cajt, ka njeno delo prejkvzemejo mlajši, sama pa se je posvetila včenjej, tak zaposlenih v špitali kak tudi drugih, tistih, steri študerajo zdravstveno nego pri Alma Mater Europaea. Tau je ena privatna šaula, »stera na žalost nema koncesije, zatau jo morejo študenti plačüvati. Viüpam, ka nede več dugo tak, fejst se borimo, ka bi daubili koncesijo, vej pa je Pomurje ške edina regija v Sloveniji, stera nema toga prepotrebnoga študija, vej pa znamo, ka nam šaulivani kader v zdravstvi fejst fali, sploj pa ške zdaj v kovidskih cajtih.«

Tau, če de njena držina letos za božič vküper, ške ne vej, vej pa je njena 28-letna čerka mlada padarkinja, stera dela v soboškom špitali, tak ka se leko zgodi, ka de mogla za svejtek dežurati. Sin, steri je prva študero arhitekturo, pa se je odlaučo, ka de dühovnik in zdaj v Ljubljani študera teologijo: »Zdaj je v tretjom letniki. Je edini bogoslovec iz soboške püšpekije. Če Boug da, de za tri leta dühovnik. Morem prajti, ka v držini že mamo dühovnika, vej pa je od moža brat, magister Andrej Baligač, dühovnik, salezijanec.«

Metka Lipič Baligač, stera je že večkrat bila v Porabji, je bila tudi pri slovenski meši, stero je v monoštrski cerkvi darüvo Franc Režonja. »Tau je na mene pistilo poseben vtis. Čütüta se je ena posebna energija. Vidla sam, ka so lidge pripravljene napraviti za svoj gezik in kulturo. Nam, steri živemo na toj strani granice, se dostakrat tau vidi samoumevno (magától értetődő) in nam ne pomeni telko kak Slovencom v zamejstvi,« ške pove sogovornica, stera vse bralce lepau pozdravlja in jim za božič želej »dosta viüpanja, pa ka mo se znali bar za svejtko malo staviti, premisliti, se poslušati in si poglednoti v oči, se družiti s svojo držino in se meti radi.«

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv
Metke Lipič Baligač

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD...

PRAZNIČNI DECEMBER – zunanji blišč naj omehča našo notranjost

Leto je okoli. Čütiti je poseben praznični utrip. Najverjetneje bo letos okra-

smernicam in ne obratno. Žal se bo pomanjkanje sončnih žarkov še najbolj

in letino, sredi zime pa je tudi lepo videti nekaj mladega zelenja, ki bo prišlo

po gozdu, čez čas cimeta, koriander pa rezino ali dve posušene pomaranče

Ciklame za okrasitev doma ali darilo

Za tiste, ki imajo radi naravne materiale. Venček za dobrodošlico: bodika s plodovi, lovrikovec, pacipresa, smreka

ševanje, to opravilo, bolj intimno kot sicer.

Nikakor pa ne smemo pozabiti, da svoj dom okraujemo za svojo dušo, da se v teh čudnih okoliščinah

poznalo pri sobnih rastlinah, zato jim skušajmo po svojih močeh pomagati s pravilno oskrbo, in če ne gre drugače, z modernimi pripomočki - bio lučmi, ki

sicer šele spomladi. Ne zelenje, tudi cvetje si lahko pričarate za božič! Siljene pomladne čebulice.

Za namizno dekoracijo je dobro, da pobrskamo po

ali mandarine, in prostor bo odišavljen za praznične dni.

Izkoristimo najboljše, kar nam ponuja narava.

Sveče najpristneje ustvarijo toplo, romantično ozračje

Cimetove palčke tudi za dekoracijo

malce tudi sprostimo, razvedrimo. In prav je tako. Vrstijo se prazniki, ki jih kronata božič in novo leto, nanje pa opozarjajo tudi praznično okrašena okolica, pestra ponudba v trgovinah in čarobnost zimskega okolja.

Smo v najtemnejšem, a nikakor najtemnejšem delu leta. Temo preganjajo luči, na tisoče luči, kot bi se narava podrejala modnim

omogočajo rast rastlin v še tako temnih kotičkih. Tudi božične zvezde so lahko barvita luč v vsakem domu. Narava sicer počiva, vendar ko bo zapadel prvi sneg, se je treba spomniti na ptice s kakšnim priboljškom.

Po stari šegi se daje za božič na mizo ali pod jaslice kaljena pšenica, ki smo jo posejali 4. decembra, da bi vzknila do praznikov. Iz nje so včasih napovedovali leto

omarah svojih babic. Zelo modne so namreč posode s peclji za sadje ali pecivo, ki včasih niso manjkale pri nobeni hiši. Poigramo se lahko z različnimi odtenki ene barve.

Vnesimo v prednovoletni čas v naše domove poleg dišeče smreke, božične zvezde, še kot nalašč v tem času cvetoče ciklame. Obdamo jih z vlažnim mahom, ki bo v prostor prinesel vonj

MORDA NISTE VEDELI ...

Pri nakupu božičnega kaktusa moramo paziti, da je rastlina bogato porasla s cvetnimi popki, ki naj bodo dolgi vsaj 5 milimetrov. Zelo majhni popki namreč ob selitvi pogosto odpadejo.

Dragi ljubitelji cvetja, želim vam, da uživata ob cvetju in zdravju.

Besedilo in fotografije:
Olga Varga

»DOBIŠ DVAJSTI FORINTOV«

Največkrat, gda sem je doma isko, Pinter Pišta bači so ozark v tišlarski delavnici delali. Tak je tau bilau prejšnji keden tö, malo prvin, kak sem njim

Pišta Pinter

na dveri kloncko, so prišli v ram se sagrejavat. Gda sem je pito, ka delajo, so prajli, ka nika tašo, ka so še dotejgamu nikdar nej delali pa k šteromi spoj dosta časa trbej. Leko ka bečko redijo, sem si mislo, vejpa po meštariji so tišlar, zovej se pa Pinter. Kak vej, tisti, steri so prvin bečke redli, so vogrski pintardja bili.

- *Pišta bači, kak ste se po iži zvali doma na Gorenjom Seniki?*

»Mi smo Markini bili.«

- *Dej dak ali stariške so nej iz Slovenije prišli, zato ka v Prekmurji se eden tau tak zove, ka Marki?*

»Ne mislim, zato ka moji stari stariške so iz Győra prišli, zato mam vogrski priimek, ka Pinter.«

- *Če so se Pinter zvali, te je gvüšno biu taši v družini, steri je znau bečke redti, vejpa steri so se s tejn spravljali so pintardja bili?*

»Bečke je niške nej delo, depa moj oča je škafe pa pitline znau redti. Tau vejš, ka je pitlé?«

- *Nej, depa vi mi tarasztolmačite.*

»V pintlini so vodau nosili iz stüdenca, tak je vögledo kak eden škaf, samo prejlönč je tak visiko emo, ka ti je cejlak do pazge gorprišo, skur tak

vögledo kak eden dojinjek, samo je z lesa biu.«

- *Oča so se s tašim spravljali, ka so pitline delali?*

»Nej, depa trbelo, zato ka nej bilau kantle v bauti, doma si mogo naredti.«

- *Oča so meli doma tišlarsko delavnico?*

»Tašo malo kak ta iža, depa on je vse znau doma naredti. Še zdaj mam, zato ka sem erbo od njega taše male cvödre pa eno tašo malo žago. Tak male zobce ma, ka ne najdem tašo malo pilo, ka bi go leko vöspilo. Depa tak fajnska je, ka go kamakoli vcujdejem, kakšenkoli lejs žagam, tak gnako nesé, ka lejpo je gledati. Zdj že taši škir tak ne moreš küpti, mam še edno prelico, tista je taša kak oča, leko bi se brijo z njauv.«

- *Vi ste pomagali, gda so oča v delavnici delali?*

»Pomago sem, depa ge sem te še spoj mali bijo. Leseni draks smo meli, tisto sem ge sir mogo pomagati oči goniti tak z nogauv. Nej je bilau leko delo, zato ka da je naužic malo bola vcujpodržo, te sem že nej lado tak brž gnati. Oča je najbola pozimi delo, zato ka te je bola časa bilau. Večkrat je lejs vöteso s velki bardom, tistoga ipa vse streje so se tak delale. Največkrat so v lasej tesali pa do kolena v snegej. Tau je fejest težko delo bilau, mogo si prakso meti, nüco si en den, dočas ka ti je že tak šlau, kak trbej. V leti je gazdijo trbelo delati, govedo smo meli, bika, telico tak ka tašoga reda je nej bilau časa.«

- *Nej ste meli brata ali sestro, stera bi vam leko pomagala goniti, gda so oča draksali?*

»Ge sem se fejest kesno naraudo, vekša sestra je osemnajset lejt stara bila, menša pa petnajset. Ge sem nikdar nej znau, tau pravijo, ka moja mati so fejest betežni bili. Gda so Rusi prišli, tam je biu med njimi en padar, steri je tau pravo moji materi, ka mora dejte roditi pa te vret pride. Ka za betega mejla, tau

ne vej, depa tau pravijo, ka zato sem se ge tak kesno naraudo, mati je te štirideset lejt stara bila. Dja sem še ledičen biu, gda so mama sedemdesetoga leta mrli, za edno leto pa oča, on je vejn tak od žalosti odišo za njauv.«

- *Kak ste vi tišlar gratali?*

»Vidiš, večfele lesa sem ponüco,« so pravli Pišta bači

»Moji stariške so nej steli, aj se tadale včim, zato ka te nede, sto de njim doma pomago, doma delo, so vsigdar pravli. Gda sem osemnajset lejt star biu, te sem že telko pameti emo, če nin nemo delo, te iz

Na mesto enoga so dva licijina stauca napravili

koga mo živo, kak mo emo penzijo, sem zmišlavo. Kak mo se ženo, če nemo emo peneze, mi je večkrat na misli prišlo. Tašoga reda, gda sem od tauga doma kaj pripovedo, te mi je oča sir pravo, aj se ge s tejm ne spravlam, vej mi on vsikšo nedelo da dvajsti forintov.«

- *Ka ste delali, doma ste ostali?*

»Delat sem üšo v FAÁRU (lesna industrija), najprvin na šest mejscov, depa nej sem tišlarsko delo emo, culager sem biu pri zidaraj, steri so tam v fabriki zidali. Depa proto konca sem že znautri tö delo, na mašini, na cirkuli pa na tračni žagi. Gda mi je šest mejscov

dolapreteklo, te sem znauva doma biu. V kosavno fabriko sem nej sto titi, zato ka mena je lejs sir bola paulek biu kak žalezo. Te sem nazaj üšo pa so me znauva goravzeli na šest mejscov, depa te sem se že

začno včiti za tišlara. Dobro je bilau, časa sem emo, zato ka sem küro v centralno peč, tau sem emo za delo, tam sem se leko včijo. Vse tri lejta sem napravo pa še izpit tö, tak ka vönavčeni tišlar sem grato pa sem že delo v fabriki kak tišlar. Gda sem se oženo pa sé v Varaš smo prišli, tü sem si že vönapravo edno delavnico (veštak). Najprvin sem vse z

rokaup vrto pa žago, sledkar pa, kak sem mogo pa emo peneze, sem začno škir kipüvati. Dosta sem delo doma, dosta oken, dver, parkete, vse, ka je trbelo.«

- *Tau mena zdaj na konci vöovadte, ka ste delali, ka ste še dotejga mau nikdar nej delali?*

»Vö ti ovadim, licijin stolec sem redo, depa tak pa tašoga, kak mora biti. Vse, ka od tauga stauca vedeti trbej, sem na interneti dolaprešto, zato ka ge sem še nikdar nej vido, ka bi stoj licijin stolec redo. Mogo sem, zato ka eden clovek je prišo pa me je proso, aj napravim za njega licijin stolec. Tak sem te dolaprešto, ka te stolec se tak dela, ka vsikši den se samo en falat napravi vcuj, pa vsikši den, vsikši falat z drügoga lesa mora biti. Pa tau je tö dolanapisano, ka en cvek se ne smej nücati, vse iz lesa mora biti. Tak ka vse fajta lesa, ka ga je doma bilau, sem goraponüco, borovo, hrastovo, črešnjovo, orejovo, akacijo, brezovo, bükovo pa še, vrag vej, ka vse. Pomalek se je delo te stolec, depa gotovi je pa nej enga, dva sem napravo.«

(Naš novinar je Pišta bačina nej pito, zakoj je te clovek pri njemi zapovedo licijin stolec. Vej pa tak so držali, ka sto pri paunaučnici na licijin stolec stane, de vido, stera ženska je v vesi čaralica. Leko, ka išče svojo »čaralico«? Op. urednice) - *Pomalek de tü božič. Kak se pripravlate na božič zdaj pa kak ste se pripravljali prvin?*

»Ranč tak kak doma na Gorenjom Seniki, vsikši den odim k zorjenici. Gda je še clovek mali, te še vördje, ka Jezuš prinese krispan, pa od tauga je še lepše bilau, komaj smo vöpričakali sveto nauč. Gda je clovek že starejši, te ranč tak vördje v božiči, samo ovak, namesto saloncukra pa darila, si bola lübezen pa mir želej.«

Karči Holec

245. OBLEJTNICA SOMBOTELSKÉ PÜŠPEKIJE

Cesarica Marija Terezija je v Beči 17. februara 1777-oga leta stvaurila nauvo püšpekijo v Sabarii (gnešnjom Somboteli), pa ranč tisti den je za püšpeka postavila *Jánosa Szilya (1735-1799)*, šteroga je papa Pius VI. v Romi potrdó 16. juniuša 1777. Oblejtnico mo svetili cejlo leto 2022. Zatok začnemo že zdaj pisati o oblejtnici, ka se cerkveno leto začne z adventom.

Pred letom 1777 so vörnícke županij Vas in Zala slišali k püšpekijam v Gyóri, Veszprémi in Zagrebi. Polonje slovenski vörnícov k Gyóri, polonje pa k Zagrebi.

V sombotelskoj püšpekiji so se leko združili slovenski vörnícke v Slovenskoj okroglini (Tótság). Za öšporöša (dekana) je Szily postavó slovenskoga *Mikloša Küzmiča (1737-1804)*.

János Szily se je naraudo v vesí Felsőszopor v županiji Sopron 30. augustuša 1735-oga leta kak šesto dejte v držini. Oča ma je biu katoličan, mati pa je bila evangeličanske vöre. Štiri dekle so bile po

se leko mladi podje včili za dühovnika. Erični zidarski majster *Menyhért Hefe* je že v geseni začno zidati šaulo

na dva štauka in go leta 1780 dokončo. Leta 1778 so začnili zidati püšpekijo, gda pa so gotove bile podaukne (pročelje), so vrkaj z veukimi literami latinski napisali: *Sombotelska püšpekija / János Szily / prvi sombotelski püšpek / leta 1781*.

Cejlo zidino so dokončali leta 1784. V ednoj iži püšpekije so bili vöpostavleni kamli iz rimski cajtov. Tau je biu prvi muzej na Madžarskom (Sala Terrena), pa eške gnes ga leko poglednemo.

Na zidanje veuke cerkve je Szily brodo že 1781-oga leta, depa nej emo zavolé penez. Samo 1789-oga leta so go

njegvi vučenic *Johann Georg Anreih*t. 1796-oga leta je eške molar *Antal Maulbertsch* tö mrau, šteri je

Szily gleda svoje zidine

vönamalo stene na püšpekiji pa bi v cerkvi tö un malo. Malanje je prejkvzöu njegovu vüčenic *József Winterhalder*. 1797-oga leta latinski gorspišejo na cerkev: *János Szily prvi sombotelski püšpek 1797*. Do geseni 1798 so delali molarge. Te so mogli gorenjati, ka je že mrzlo bilau. 13. novembra je Szily gosta emo. Pripovejdo je njima, ka de cerkev za tri lejta gotova. Nej je dočako, ka bi se malanje v cerkvi dokončalo. Na sveto nauč leta 1798 je tak mrzlo bilau, ka se je püšpek fejest raslado. Plüča so se mu vužgala, pa je 2. januara 1799 mrau. Cerkev je sploj gotova gratala eške samo za 20 lejta.

Szily in naši Slovenci

Od 1778 do 1780 je püšpek gorpoisko vse fare v svojoj püšpekiji, štere je bilau tistoga ipa 146. Eške 4 nauve je stvauro, tak je bilau v sombotelskoj püšpekiji vsevküper 150 far.

14. septembra 1778 je že prišo na Gorenji Sinik, k šteroj fari so cüšlišale eške vesnice Trdkova, Martinje, Markovci in Čepinci. V pet

vesnicaj je živelo tistoga leta 1200 lüdi, od toga 600 na Gorenjom Siniki. Cerkevne kotrige so bile: Jožef Časar, Štefan Labric, Franc Sulič in Štefan Čuk. V Slovenskoj okroglini je püšpek vüdo, ka Slovence nemajo slovenski knjig. Ne znajo šteti pa pisati, ne morejo se veronavuka včiti. Zatok je za svoje penezze dau nadruknivati sedem slovenski knjig, štere je napiso Mikloš Küzmič. Najbole erična je *Kniga molitvena* iz leta 1783, štero so eške 24-krat vödali, pa gnesnaden se tö najde kakša v Porabji. Zatok so mogli te knjige teukokrat nadruknivati, ka so je v škrinjó dejvali, pa s pokojnim vred pokopali. Leta 1787 je Szily pauzvo iz Soprona *Antala Stessa*, aj aucigamau v Somboteli drukniva knjige. Sedmo Küzmičevo knjigo so že tö tö druknivali. Szily je v svojom pismi 12. decembra 1798 napiso Küzmiči, ka je v cejlöj püšpekiji Slovenska okroglina dobila največ pomauči od njega.

Zvün slovenski knjig se püšpeki Szilyni leko zavali mo za števanovsko cerkev,

pokojne. Zatok so lidge s te vesnic 1778-oga leta napisali pismo püšpeki Szilyni, ka uni neškejo cü števanovsko fari slišati. Če bi štoj mrau, bi s šestimi günci nej mogli prejk bregauv v števanovsko cerkev pripelati mrtveca.

Szily in Küzmič sta si eden drügoma pisala pisma. Küzmič je tak fejest poštüvo svojoga püšpeka - šteri je biu samo dve leti starejši od njega -, ka ma je štiri pesmi (vers) napiso na nauvo leto 1784, 1791, 1794 in 1796. Eno latinski, tri pa vögrski. V zadnji ma žalej, aj ga Baug živi, ka bi eške tadale leko pomagó Slovencom v Slovenskoj okroglini. Pesem so z vögrskoga na slovenski obrnauili pokojni püšpek *dr. Jožef Smej*, šteri bi kleti bili 100 lejta stari. S tau pesmijov se spominamo na nji pa na Szily püšpeka in sombotelsko püšpekijo.

Meg ne változtassa betegség szép színét / és meg ne gyöngyítse testének erejét / tartsa meg az Isten ohajtot épségét / hogy érezze Totság tovább is kegyelmét.

Najoprvm je dau zozidati šaulo (semenišče)

materi evangeličanke, dva pojba pa po öči katoličana. János se je vönavčo za katoliškoga dühovnika. Leta 1775 je grato že pomožni püšpek v Gyóri, 1777-oga leta pa prvi sombotelski püšpek.

Püšpek Szily je v Somboteli najoprvm dau zozidati šaulo (semenišče), v šteroj so

leko začnili zidati. Tistoga ipa je živelo v Somboteli 3000 lüdi. Szily bi rad emo cerkev za 4000 lüdi. Glavni oltar naj Devico Marijo diči, dva stranskiva pa sombotelskiva svetca, svetoga Martina in svetoga Kvirina. 1794-oga leta je mrau zidarski majster Hefe. Cerkev je tadale zido

Na püšpekiji in cerkvi je napisano Szilyna ime

štero so zidali od 1777 do 1780. Pred tem so lidge iz vesnic Števanovci, Otkovci, Andovci, Verica, Sakalovci in Slovenska ves ojdli k meši v Traušče. Iz Slovenske vesi pa iz Sakalauvec bi fejest daleč bilau v Števanovce k meši ojti pa na tistom cintori pokopati

Bolezen naj ne spremeni ti lepega obraza, / moči telesnih ne izjé zob časa, / ohrani Bog ti zaželeno zdravje, / da čutil bo Slovenski svet dobroto tvojo še nadalje.

Marija Kozar

ZLOŠČENO DO VIŠKEGA SIJAJA

Ob ugledni razstavi, ki se trenutno nahaja v Pokrajinskem muzeju Celje, z naslovom *Zloščeno do visokega sijaja* je izšel tudi katalog, v katerem je med drugim zapisano: »Kositer (*ón*) ali »srebro malega človeka«, je ena najbolj tipičnih meščanskih obrti.

Del razstave

Danes sta tehnika in način proizvodnje znana le še ožjemu krogu ljudi. Na slovenskih tleh je doživela svoj vrhunec in zaton med 17. in 19. stoletjem, na Celjskem pa s prihodom italijanske družine Stretti. Z razstavo in katalogom želimo prikazati

prikaz teh izdelkov iz muzejskih depojev in želja, da bi obiskovalcem omogočila vpogled v delček stanovanjskega inventarja, ki so ga uporabljali naši predniki. Gre namreč za sijajne predmete, ki so jih izdelale celjske kositrarske delavnice, o katerih pa žal ni veliko znane-

ga. Danes, ko je ta tipična meščanska obrt skoraj že izumrla, sta tehnika ter način proizvodnje znana le še ožjemu krogu ljudi. Že ob takojšnjem srečanju z razstavljenimi muzealijami se nemudoma vprašamo, za kakšno kovino pravzaprav gre, da so se ustvarjalci ob njej celo

Kositer (*lat. stannum*) je neplemenita kovina z mehko svetlečo srebrnkasto površino. Ker je čisti kositer neprimeren za obdelavo, so mu uporabniki začeli dodajati še druge kovine, zlasti baker, svinec, antimon in bizmut. S tem je postal zelo primeren za ulivanje v kalupih in mehansko obdelavo. Uporaba te kovine sicer sega že v bronasto dobo, ko so ga uporabniki dodajali bakru in tako ustvarili novo zlitino - bron. Iz železne dobe pa poznamo prve pokositrne predmete. Še posebej v velikem obsegu so kositer uporabljali v antičnem Rimu, saj so ga tedanji odjemalci najpogosteje dodajali k zlitinam bakra. Iz zgodnjega srednjega veka so žal ohranjeni le redki predmeti iz te kovine. Kljub temu da so v 13. stol. nahajališča kositra odkrili v Češkem rudogorju (*Erzgebirge oz. Krušné hory*), so bili ti izdelki v obdobju, ki je sledilo, zelo dragi. Ko je uporaba kositra od konca 15. stol. doživela razmah, so sestavo zlitin kositra in svinca začeli določati s strogimi zakonskimi predpisi, ki so natančno opredeljevali razmerje med obema kovinama obrti. Poleg predmetov za vsakdanjo rabo so se začela pojavljati tudi umetniška dela, ki so se z različnimi gravurami in cizeliranjem (krašenje z vrezovanjem okrasov) brez težav kosala z najlepšimi izdelki iz srebra. Do razvoja samostojne kositrarske obrti je pravzaprav prišlo zaradi čedalje večjih potreb meščanstva, ki je poskušalo v čim večji meri posnemati plemstvo. In prav zato se je kositrnih izdelkov prijel vzdevek »srebro malega človeka«, saj je bil s svojim sijajem podoben srebru, obenem pa cenejši in dostopnejši vsem slojem prebivalstva. Kljub temu pa so ti izdelki, vsaj kar zadeva slovenski prostor, le redko prodrli na podeželje. Da bi znižali njihovo ceno, so v drugi polovici

18. stol. razvili novo zlitino, v katero so namesto strupenega svinca dodajali antimon. Uporaba nove zlitine je v veliki meri vplivala na propad tradicionalnih kositrarjev v 19. stol., saj je nova tehnologija omogočila množično proizvodnjo. V nasprotju z uliva-

predvsem muzealcem, saj gre za izjemno mehko kovino, ki je zelo občutljiva na nepravilno rokovanje. Tako kot pri večini kovinskih predmetov je tudi za te iz kositra in kositrovih zlitin pomembno, v kakšnem okolju so shranjene in kakšni materiali se uporabljajo za izdelavo

Kositrni krožnik z žigom

njem zlitin kositra s svincom je bilo ulivanje tega materiala preprostejše, saj ni zahtevalo kompleksnih kalupov, ki so v preteklosti vplivali na visoke cene izdelkov.

V muzejskih zbirkah so pogosti tudi železni predmeti, ki so prevlečeni s tankim slojem kositra

vitrin oziroma omar. To je še posebej ključno pri stalnih postavitvah in njihovi hrambi v depojih.

Na tej razstavi imajo še poseben čar tisti izdelki, ki so obogateni s figurativnimi in ornamentalnimi motivi, vgraviranimi v kalup. Srečamo se

Mera z detajli

del stanovanjskega inventarja iz 18. in 19. stoletja.

Avtor razstave, zgodovinar in kustos Davor Mlinarič, nas z nekaj razstavljenimi predmeti iz kositra skuša opozoriti na njihove specifične oblike in uporabnosti v naši preteklosti. Namen razstave in kataloga je

zgledeovati po vzorih iz srebra in zlata, katerih blišč je nedvomno poznan slehernemu izmed nas. Razstava nam torej ponuja možnost, da lahko поблиže spoznamo, kakšno pot je kositer preplul, preden se je znašel na obloženih mizah meščanske družbe iz »tistih dni«.

Stekleni vrč, kositer

za zaščito pred korozijo. Na podoben način je bilo zaščiteno tudi kuhinjsko posodje iz bakra, saj je plast kositra preprečila, da bi se hrana obarvala pri neposrednem stiku z bakrom. Prav tako pa je bila bolj odporna na korozijo in jo je bilo mogoče lepo polirati. Znanje, kako hraniti kositer, je potrebno

lahko z njihovo bogato motiviko, značilno predvsem za renesanso in manierizem, kot so arabeske, alegorije in mitološki prizori. Pri ustvarjanju takšnih izdelkov pa v Evropi še posebej izstopata dve pomembnejši mestni središči, in sicer Lyon v Franciji in Nürnberg v Nemčiji.

Pred trestimi lejtami je spadno Vukovar

Celje je spadalo pod graški kositrarski ceh. Prve omembe o kakšnem kositrarju v mestu segajo v začetek 16. stol., medtem ko je največji razcvet ta obrt dosegla v naslednjih dveh stoletjih, in sicer s severnoitalijanskimi prišleki. To so bile družine znane pod priimki Zamponi, Cerutti, Caminoli in Stretti. Slednjim je uspelo v mestu obdržati delavnico vse do 19. stoletja. Avtor razstave Mlinarič opozarja tudi na dejstvo, da so bili tako celjski, kot tudi preostali štajerski kositrarji izvrstni rokodelci, ki so s svojimi izdelki oskrbovali širok krog odjemalcev. Predmeti, ki so jih ustvarjali, niso v ničemer zaostajali za izdelki iz Gradca ali drugimi mesti morarhije. A vendar je prišel čas, ko je kositer dobil konkurenta v beloprstni keramiki in temu je sledil dokončni zaton tovrstne izjemne obrti. Na tej prelomnici so se namreč pojavili predmeti iz drugačnih snovi, ki so s strani uporabnikov vzbudili nova zanimanja in navdušenje – to so bili porcelan, emajl in fajansa (vrsta svetle keramike, prevlečene z belo-kositratno glazuro).

Razstava, naslovljena *Zloščeno do visokega sijaja*, nas torej s svojo prezentacijo nagovori o umetelno oblikovanih izdelkih, ki si jemljejo zgled po sočasnih stvaritvah iz srebra in zlata. Na ogled so tako vrči s pokrovi, vrči kombinirani s steklom kot različni krožniki in mere. Poseben vtis izraža nekaj krožnikov iz 17. stol., ki imajo širok gladek rob in so včasih okrašeni z gravuro. Ponekod je njihovo dno vzbočeno, zato so jim naredili ime »kardinalski klobuk«.

Svetloba in žar se danes išče bolj kot kdajkoli prej, in takšen umirjen sijaj izraža sleherni razstavljen predmet, ki s svojo estetiko plemeniti našega duha. Razstava bo na ogled do 30. septembra 2022.

Mojca Polona Vaupotič

Če rejsan gnesneden že žmetno damo valati, so v malom varaši Vukovar na Rovačkom nekda v méri vküper žive-li Rovati, Srbi in Vaugri. Tau so bila desetletja Jugoslavije *Josipa Broza Tita*, gda je lidam v etom mesti pauleg Donave eške kelko-telko dobro šlau.

Na začetki 1980-i lejt pa se je v jugoslovanskem političnom žitki začnilo vse na glavau postavlati. Po smrti maršala Titona so se narodnosti oprvim na Kosovoni vküpsvadile, pomalek pa so nacionalističnačutenjaprejk-vzela cejli rosag. Srbom se je najbolje tau nej vidlo, ka so med republikami socialistične Jugoslavije takše grajnec potegnili, štere so njini narod na več talov razsekle. Veuki pomočnik té manjšin je grato voditel srbski komunistarov *Slobodan Milošević*, šteri je na svojo stran postavio nacionaliste.

V Sloveniji in na Rovačkom so vse bole čutili, ka v Beogradu ne talajo pravično penoze: vlada je pomauč davala zvekšoga tistim krajinam, gde je stejla okrejšati srbske pozicije. Med Rovatami je furt vekšo mauč dobivala Hr-

vaška demokratska skupnost (HDZ) s *Franjom Tudjmanom* na čeli - Srbi na Rovačkom so začnili med sebov gučati, ka se prej povrnejo »ustaši« z drüge svetovne bojne. Vsikdar krepši so grtúvali srbski separatisti, šteri so leta 1991 vözglasili svojo ejkstra »Republiko Srbsko krajino« znautra Rovačke. Pomago jim je Milošević tö, vej je pa računö, ka tau zemlau leko kisnej prikapčijo k Srbiji. Strejlanje se je začnilo pri varaši Knin in je naglo prišlo prejk v vzhodno Slavonijo.

Kak se je začnila bojna za Vukovar? Najoprvm so rovački nacionalisti vöstrlili rakete prauti söveri, v vesnico Borovo selo, gde so zvekšoga živeli Srbi. Uni so se pa nej njali in so primlili za pükše. Gda je rovačka vlada taposlala eden autobus policajov, ka bi red napravili, so srbski čapati vdarili na nji in vmorili več kak en ducat Rovatov.

Tistoga ipa se je Tudjman že pripravlo, ka s kem prva vöodpela Rovačko

z Jugoslavije. Za 19. majuš 1991 so vöspisali referendum, zaman pa so domanje srbske partije pauzvale k bojkoti, je bilau glasovanje velano. Zmejs je že furt več krvi vösteklo, eške posaba kauli Vukovara. Redno

Vodni törem v Vukovari so više 600-krat zavadili – grato je simbol trpljenja varaša

so se strejlali, letele so bombe. Zavolo toga se je Milošević odlaučo, ka pošle čapate Jugoslovanske ljudske armade (JLA) in napravi mér v varaši. Srbski nacionalisti so v Beogradu lüčali rauže na tanke, šteri so se napautili v Vukovar. Tau je bilau više 30 gezero sodakov, med šterimi je bilau dosta Madžarov tö.

Varaš pri Donavi je branilo samo 1800 vojakov, šteri pa so meli tau srečo, ka so jugoslovanski sodački prejd-nji hibo za hibov naredili. Pomagali so jim srbski dobrovolci tö, zaman pa so bili v grauboj premauči, so meli lagvo koordinacijo in zgübili dosta lüdi. Nika so nej mogli prauti toma, ka bi Rovati pomauč dobivali s svojoga zaledja (utánpótlás).

Prava bojna se je začnila 25. augustuša 1991. Miloševića sodačija je nej računala, ka do se Rovati tak divdje branili, če rejsan so znali, ka nemajo dosta šanse. Gda je JLA nej mogla z djuga nutvdariti, so odebrali nauvo

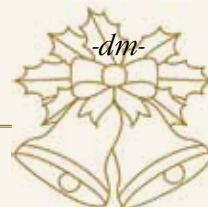
taktiko in začnili lüčati granate na varaš – oprvim 10 gezero na dén, te pa furt več. Tau je pripelalo do toga, ka je Vukovar do gnes žalosten rekorder v numeri granat na eden kvadratni mejter (sorazmerno je eške Stalingrad menje daubo v drügoj svetovnoj bojni).

Žmetno, de se je pa Srbom donk prišikalo odrezati varaš kraj od sveta. Dnevi branitelov so tak bili šteti, donk so se pa nej prejkдали. Ništérni so probali vövdariti z obrauča JLA, de se je pa tau samo rejtikim posrečilo. 18. novembra 1991 je jugoslovanska sodačija zmaršerala v Vukovar, trpljenje domanjoga lüstva pa se je nej končalo. Srbski čapati so s sodački špital vözvlačili ranjence, dvejstau od nji so četniki po mantranji vmorili na bližanjom marofi Ovčara.

Vukovarčarge so naprej prišli s svoji skrivališč in so nej dali valati svojim očam: bombe so njini lübleni varaš porušile do zemlé. Po uradni rovački statistikaj je spadnilo 879 njini sodakov, 770 je bilau ranjeni – lüstvo pa guči o dvakrat telko mrtvecaj.

Bojno za Vukovar so v političnom znamenji donk daubili Rovati. Njino trpljenje je rodilo veuke simpatije do mladoga rovačkoga rosaga, šteroga je pripoznalo furt več držav na svejti. Rovatke so vküppobrali veuko sodačijo, začnila se je njina duga »Domovinska bojna«. Vleti 1995 so v par kednaj zrúšili »Republiko Srbsko krajino«, donk pa je Vukovar do 15. januara 1998 eške austö v srbski rokaj.

Gda je varaš po tom datumi po mérnoj pauti prišo nazaj k Rovački, so ga začnili na nauvo zidati. Voditeli so se odlaučili, ka za vökivečen memento pistijo razstrejleni vodni törem, šteri je eške gnesneden simbol bojne na Rovačkom. Zaman pa ka koli zozidajo, dva naroda eške dugo-dugo neta zavüpala eden drügoma. Tiste generacije tö nej, štere so se naraudile po bojni za Vukovar. Brezi odpüščanja pa se leko bogimo, ka de se zgodovina ponavljala.

Ko se leto bliža h koncu, se spominjamo, kaj vse se je zgodilo, kaj lepega nam je dalo to leto. Menimo, da smo lahko hvaležni, saj je za nami precej pestro leto in smo kljub vsem negotovostim, ki jih je tudi letos povzročila epidemija koronavirusa, lahko uresničili veliko lepih, zanimivih dogodkov.

Spletno dogajanje

Prvo polovico letošnjega leta – podobno kot na začetku 2020 – je še precej zaznamovala epidemiološka situacija, zato so se naše prireditve in dogodki izvajali v glavnem po spletu.

Prvi naš program v letu v soorganizaciji z Državno slovensko samoupravo je bila proslava ob slovenskem kulturnem prazniku, ki je bila objavljena na spletu. Ob tej priliki je bil pripravljen polurni film z naslovom »*Ne pozabi! Slovenec sem!*«, v katerem so sodelovali porabski učenci, dijaki in kulturniki. Scenaristka in režiserka filma je bila učiteljica asistentka in svetovalka za slovenski jezik, Valentina Novak.

Za pustno razpoloženje v Slovenskem Porabju je bilo poskrbljeno prav tako po spletu. V dobro razpoloženje so nas spravili Fašenek in Lenka ter muzikanti Što ma čas in Porabski trio ZSM.

Spomladi smo objavili spletni velikonočni natečaj z naslovom »PRIPRAVLANJE NA VŪZEN«. K sodelovanju so bili vabljeni ustvarjalci vseh generacij z rokodelskimi velikonočnimi aranžmaji.

Obletnice

V letošnjem letu smo obhajali veliko pomembnih obletnic. Časopis Porabje, ki je edini slovenski časopis

na Madžarskem, izhaja od 14. februarja 1991 in od takrat informira Porabske Slovence v maternem jeziku. Uredništvo je letos praznovalo 30-letnico svojega delovanja in ob tej priložnosti je bil pripravljen kratek film o začetkih ča-

fije Lojze Kozar ml. Slavnostna maša ob obletnici je potekala v gornjeseniški cerkvi s predstavitvijo knjige. Po prireditvi, ki jo je Zveza izvedla v soorganizaciji z Državno slovensko samoupravo, je bil položen venec pri spominski plošči

poslanik RS v Budimpešti Marjan Cencen. Slavnostni govornik je v znamenju dobrososedskih odnosov bil Jože Škalič, župan občine Kuzma. Program slovesnosti je popestrila vokalna skupina Aeternum iz Prekmurja. Ob tej priložnosti so

letu obeleževala 20. obletnico svojega delovanja. Zaradi epidemije je skupina obletnico praznovala v letošnjem septembru in se hkrati predstavila z novo igro z naslovom »Zlato tele«, ki jo je napisal in režiral vodja skupine Laci Kovač. Na prireditvi je nastopila tudi skupina KD Rogašovci.

Še eno pomembno obletnico smo obeležili lani, a smo jo zaradi epidemije predstavili na letošnje leto. Zveza Slovencev na Madžarskem se je ustanovila leta 1990. Slavnostni program ob 30. obletnici naše organizacije z naslovom »Brez korenine ne uspeva ne drevo in ne beseda« je za oder priredila scenaristka Valentina Novak. Nastopili so porabski mladi in članice ter člani pevskih zborov, ki delujejo pod okriljem ZSM. Prisotne je na začetku slovesnosti nagovorila predsednica ZSM Andrea Kovács, misli o preteklih 30. letih naše organizacije pa je strnil bivši predsednik Jože Hirnök. Jubilejni program sta s svojo udeležbo počastila predsednik Republike Slovenije Borut Pahor in predsednik Madžarske János Áder, ki sta bila tudi slavnostni govornika prireditve.

Priznanja

Skupščina Železne županije je letos podelila priznanja v počastitev državnega praznika 15. marca, v spomin na revolucijo za neodvisnost v letih 1848-49. Na narodnostem področju je Zveza Slovencev na Madžarskem za priznanje »Spominska plaketa Avgusta Pavla« predlagala Iluško Dončec (Doncsecz Józsefné) iz Števanovcev za njeno vsestransko in dolgoletno delo na področju ohranjanja ljudske

sopisa.

V počastitev 80. obletnice rojstva Ernesta Ružiča smo v soorganizaciji Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija izdali spomine o njegovi več kot štiri desetletja dolgi novinarski poti. Na predstavitvi knjige z naslovom »Na bregi trnina« je v imenu sozaložnika ZSM sodelovala tudi predsednica Andrea Kovács.

Letos je minilo že 120 let od rojstva nekdanjega slovenskega duhovnika Janoša Kūharja, ki je deloval na Gornjem Seniku. O njegovem življenju je z naslovom »V imeni Očē« napisal zgodbo generalni vikar murskosoboške ško-

Janoša Kūharja. Verniki so si lahko ogledali tudi Kūharjevo spominsko hišo in obiskali grob nekdanjega župnika na pokopališču. Dogodek je počastila tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch.

Naša matična domovina Slovenija v letu 2021 praznuje 30 let samostojnosti. Osrednjo prireditev ZSM ob tej priliki smo izvedli 25. junija v Slovenskem kulturnem in informacijskem centru v Monoštru. Porabski Slovenci smo praznovali skupaj s prijatelji iz Slovenije in Madžarske. Prireditve se je udeležil tudi novoimenovani vele-

si obiskovalci lahko ogledali tudi razstavo likovnih in rokodelskih izdelkov porabskih ustvarjalcev, ki so nastali v okviru natečaja »SLOVENIJA ZAME«.

Tudi letos poleti je potekala tradicionalna, letos že 20. mednarodna likovna kolonija v Monoštru v soorganizaciji Galerije-Muzeja Lendava in Občine Monošter. V koloniji je ustvarjalo 8 priznanih slikarjev in dva kiparja iz Slovenije in z Madžarske, potekala je v Slovenskem kulturnem in informacijskem centru. Strokovni vodja kolonije je bil Feri Gerič.

Gledališka skupina ZSM Veseli pajdaši je v lanskem

ZEZI SLOVENCEV V LETU 2021

obrti v Porabju. Priznanje sta izročila podpredsednik Skupščine Železne županije Ferenc Marton in predsednica ZSM Andrea Kovács.

Za visoko priznanje „Za narodnosti“, ki ga vsako leto podeljuje madžarska vlada, je naša organizacija letos predlagala bivšega predsednika Zveze Slovencev Jožeta Hirnőka. Jože Hirnők je leta 1990 postal poklicni predsednik takrat še edine krovne organizacije Porabskih Slovencev, ki jo je vodil 29 let. 1991. leta je s svojimi kolegi ustanovil časopis Porabje. Je pobudnik in glavni steber graditve centra Porabskih Slovencev v Monoštru, Slovenskega kulturnega in informativnega centra, ki deluje od 18. novembra 1998. Na več načinov je podpiral ustanovitev Državne slovenske samouprave in slovenskih manjšinskih samouprav na Madžarskem. Kot predsednik Zveze je bil pobudnik ustanovitve slovenskega radia v Monoštru. Veliko je prispeval k temu, da so medsebojni stiki med Madžarsko in Slovenijo za vzor v Evropski uniji. Jože sedaj dela kot podpredsednik Zveze, njegovo delovanje pa se bo naslednje leto končalo z upokojitvijo. Porabski Slovenci smo mu lahko hvaležni za vsa njegova prizadevanja v prid naše skupnosti. Tudi ob tej priložnosti mu iskreno čestitamo za priznanje, ki ga je prejel v Budimpešti 17. decembra.

Programi za otroke

Tudi letos smo izvedli polletni jezikovni tabor za porabske učence nižjih razredov. Tabora se je udeležilo 16 osnovnošolcev iz Porabja. Dopoldanski čas je bil namenjen ustvarjal-

no-jezikovnim, glasbenim, rokodelskim in plesnim delavnicam, ob popoldnevih pa so imeli različne zanimive športne dejavnosti in izlet v Prekmurje.

V pravljicnem mesecu decembru je tudi porabske malčke obiskal Miklavž v

je odvijalo v parku ob gornjeseniški cerkvi. V projekt so se vključili otroci, mladi športniki in lokalni športni navdušenci kot nosilci plamenice, ki se je v Slovenijo vrnila na mejnem prehodu Verica-Čepinci.

Srečanje zamejskih nogo-

drugo mesto.

Podpora mladim

Zveza Slovencev na Madžarskem si od nekdaj prizadeva, da bi podpirala mlade na njihovi poti pri izobraževanju v slovenščini. Letos so se za nadalje-

Madžarskem. Poleg tega imamo dobre stike z drugo krovno organizacijo na Madžarskem, z Državno slovensko samoupravo, z Generalnim konzulatom RS v Monoštru in z zagovornico Slovencev v madžarskem Parlamentu. To velja tudi za določene zamejske organizacije in institucije v Italiji, Avstriji in na Hrvaškem.

Vse naše prireditve smo lahko tudi v letošnjem letu uresničili s finančno pomočjo iz Slovenije in Madžarske. Posebej se zahvaljujemo Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Uradu predsednika vlade Madžarske in Javnemu skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.

Vsem našim cenjenim pomočnikom, sodelavcem in podpornikom se zahvaljujemo za soustvarjanje naših lepih programov, prireditev in delavnic.

V pričakovanju in upanju, da vam bomo tudi naslednje leto lahko ponudili pestre in bogate vsebine, se veselimo novega leta, novih izzivov in programov skupaj z vami! Naša želja je, da bi bilo leto 2022 prijazno do vseh nas, da bi po svetu hodili brezskbno in živeli v obilju vsega dobrega, predvsem ob jemu narave in v družbi najdražjih ob lepih knjigah in izvsrtni glasbi...

V imenu Zveze Slovencev na Madžarskem vam želimo prijeten in miren božič ter SREČNO, USPEŠNO in ZDRAVO leto, ki prihaja.

*Nikoletta Vajda-Nagy,
sekretarka ZSM*

vsakem porabskem vrtcu. Malčki so se s kratkim programom predstavili Miklavžu, potem pa so vsi zasluženo prejeli vrečke, napolnjene s sladkarijami.

Športni dogodki

Aktivno smo sodelovali tudi na športnem področju. Olimpijske igre 2020 so trajale med 23. julijem in 8. avgustom. Pred tem je slovenska olimpijska bakla gostovala tudi v Porabju. Bakla je prispela 30. junija na mejni prehod Martinje-Gornji Senik, kjer jo je prevzela predsednica ZSM Andrea Kovács, nato pa se je teklo v štafeti. Osrednje dogajanje se

metnih ekip z naslovom »Dobrodošli pri nas« se je letos odvijalo v Monoštru v soorganizaciji ŠD Srebrni breg Gornji Senik. Turnirja malega nogometa so se udeležile ekipe koroških, hrvaških in italijanskih Slovencev ter seveda domačini iz Porabja v barvah ekipe Srebrni breg Gornji Senik. Športnega dogodka sta se udeležili tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Helena Jaklitsch in zagovornica Slovencev v madžarskem parlamentu Erika Köleš Kiss. Na turnirju so zmagali Slovenci s Hrvaške in tako odnesli prehodni pokal. Porabska ekipa je osvojila

vanje šolanja v Sloveniji odločili štirje dijaki. Pri Zvezi jih podpiramo z mesečno štipendijo. Poleg tega pomagamo tudi učencu gornjeseniške dvojezične osnovne šole, Denisu Wachterju pri njegovem športnem udejstvanju v Sloveniji, saj od letošnjega leta igra pri Nogometnem klubu Mura in to nalaga veliko dodatno finančno breme njegovi družini.

Zahvala

Tudi v letu 2021 smo uspešno sodelovali s slovenskimi društvi in narodnostnimi samoupravami pri različnih kulturnih prireditvah v Porabju in na

Pisali smo pred 30. leti (23. in 24.)

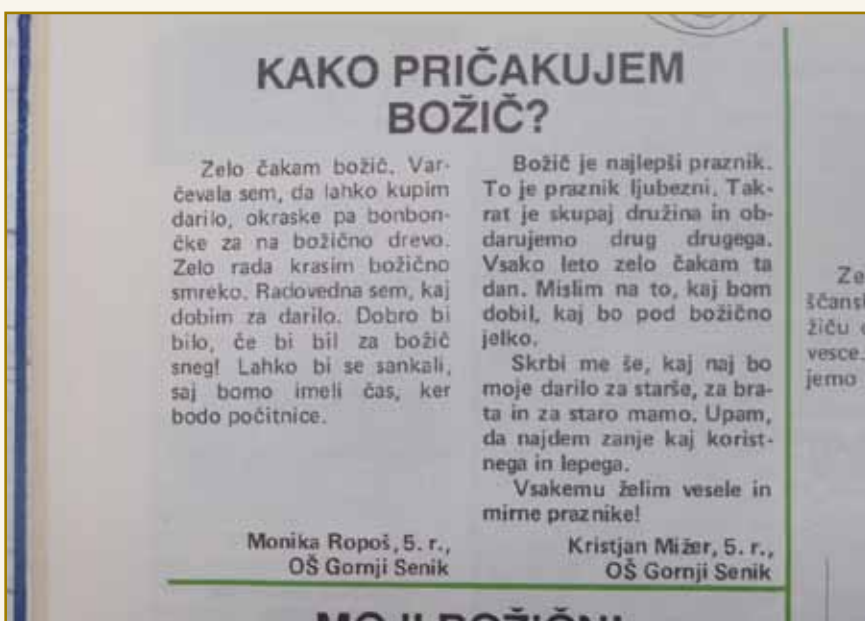
Zadnja, dvojna (23 pa 24.) številka Porabja je bila leta 1991 v znamenji božiča. Na prvotni strani je Francek Mukič med drugim zapisal: »Zaka bi nej leko meli letošnje svejtke srečne, vej pa pri nas nega bojne kak na Rovačkon?! Zato, ka pri nas tō nega pravoga mira nad lidami. Na Vogrskon se lidgé tō samo bōti-vajo. Kak vejte, nej tak dugo, ka je v vogrskon parlamenti gor stano eden poslanec pa pravo, ka je prej tē pa tē tarbej - obesiti. Na ednon djilejši pa so se glasili nistarni, ka prej bi uni z veseldjon obešavali, če država nema za tau zavolē lūdi ... NA SREČO, tū pa tan, zato gestejo ovaški lidgé tō. Kak napr. Janoš Aszalós, šteri je v Kádáro-von režimi dvakrat būu zaprejti pa v katoliškaj novinaj Új Ember 17-oga novembra - kak pravi krist-jan - don o odpūščenji piše. San sebé spītava: Ali naj jin te tō odpistimo, če so gezarō in gezarō lūdi preganjali? Odgovor njegove dūšne vejs-ti je: te tō. Te tō, če majo krvave rokē? Te tō. Te tō, če so naše stariše vō z njine dome stiralī pa dali v koncentracijske tabore pa vauze zaprejti? Dūšna vejsť pa samo ponavla, kak kakši papagaj, ka te tō, te tō, te tō ... J. Aszalós tadale spītava svojo dūšno vejsť. Zaka aj bi bili tak faj-ni s tistimi, šteri so v preminaučōn režimi tak graubi bili? Zato, ka je Jezoš nej delo razlauček med protivnikōn in komunističnīn sovraž-nikon da je pravo: „Lūbīte svoje protivnike in fčinite kaj dobrogā vašin srdnikōn!“, Če rejšan se gre-jon nigdar ne smej odpistiti, grejš-nikon pa vsigdar. Če je stoj pravi kristjan. Imre Mécš, ki je zdaj pos-lanec v vogrskon parlamenti, pa so ma I. 1956 že tesali gauge, pa se je po nikšoj čūdnoj pauti don rejšo smrti, tak pravi: Ne pozabin, depa odpūsto se jin!«

Dr. Karel Gadányi, predstojnik oddelka za slovanske jezike, je na drugi strani pisal o tom, kak so gosti iz Ljubljane obiskali katedro za slovenski gezik in književnost v Sombotelu: »Med oddelkom za slovanske jezike na Visoki pedagoški šoli v Sombotelu in Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani poteka že večletno strokovno sodelovanje. Oddelek za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti nam poleg pobratene pedagoške ustanove iz Maribora veliko pomaga pri strokovnem delu. Profesorji z oddelka za slovanske jezike in književnosti so že tako rekoč stalni gosti na naših tradicionalnih slavističnih dne-

vih in drugih prireditvah. Nov dokaz utrditve vzajemnega sodelovanja med obema ustanovama sta bili predavanji prof. dr. Ade Vidovič-Mu-

pekli pa cukrer küjali: »Moja generacija je doživela takše božične svetke, stere smo nej tak bogato svetili, de smo pa zatok trno radi pa blajženi bili. Tistoga reda so matere pa očevje dosta vse vōnajšli, kak bi nan mlajšōn leko veseldje sprajli. Po bojna je nej bilau pejnaz. Nej so nan mogli küpiti na krispan tau pa tisto. Mati so fidjice pekli. Vse falē so bile, zvezda, rauža, etakša figura pa takša. Tak so spekli, ka smo mi nej vidli. Tiste so gorvezali na krispan. Na krispan valaun cukrer so tū küjali. Papire so narezali, pa tiste küjene cukrer not povili. Vekše mlajše so stariše prosili, aj pomagajo narediti krispan. Večkrat so falacek repe tū not spakivali namesto cukra. Oreje smo tū v svekeu papir povili, pa gorvezali na drejvo. Lejpe male ri-

deče djabke smo gorvezali na drejvo. Vekša deca je vse znala, pa itak, da je prišo tisti cajt, tisti večer, vsi so čakali Jezusa. Zgodilo se je pri ednoj držini, ka so stariše prosili vekšo deklino, naj se ona gor naravne pa ona bauda, „Jezuš“. Eden bejli prt si je oblejkla, obraz si je prilično zakrila. Nej je malo delo bilau krispan v roke vzeti pa ga nesti. Kako li je nej dosta vse bilau na njin, itak ga je žmetno nesla. Tačas je nej nikša nevola bila, dočas je nej trbelo not na dvera titi. Žmetno je prišla skauz dver, nistarne fidjice, oreji pa djabke so doj spadnile z drejva. Tau je ešnje nikanej bilau, nevola je tau bila, ka se je bejli prt tū doj potegno, nateltje, ka so vekši mlajši vidli pa spoznali njeni domanjī gvant. Da se je pa zatok nikanej zgodilo. Vsi - tisti tū, steri so vedli za tau malo skrivnost - so tak radi bili, ka je nej mislo na tau, ka je tau nej pravi Jezuš. Po lejpon večeri so mlajši samo tau čakali, koga stariše pistijo k

njakinji slovenskega jezika sta predstavili svoja najnovejša raziskovanja. Pred kratkim je bil za našo katedro še en pomemben dogodek. Trije predavatelji in dva slovenska učitelja iz Porabja so se udeležili seminarja o opismenjevanju v narodnostnih in dvojezičnih šolah, ki je bil od 25. do 26. novembra v Celovcu. Doc. dr. Elizabeta Bernjak je imela na seminarju predavanje o problemu opismenjevanja v slovenskem jeziku kot prvem in drugem jeziku, kar je vzbudilo veliko zanimanja. «

Irena Barber je na tretji strani pisala o tom, kak so pri njih doma in da svejta za božične svetke fidjice

paunaučni sveti meši. Nej so vsi mogli titi. Nej so vsi meli črevla. «

O ton, ka je božič najlepši svetek, je pisal tudi Kristjan Mižer, učenec 5. razreda Osnovne šole Gornji Senik: »Božič je najlepši praznik. To je praznik ljubezni. Takrat je skupaj družina in obdarujemo drug drugega. Vsako leto zelo čakam ta dan. Mislim na to, kaj bom dobil, kaj bo pod božično jelko. Skrbi me še, kaj naj bo moje darilo za starše, za brata in za staro mamo. Upam, da najdem zanje kaj koristnega in lepega. Vsakemu želim vesele in mirne praznike!«

Vkūppobrala: Silva Eöry

PRIPOVEJSTI OD STARI SLAVOV

Od gesenskoga enakonočja (den pa nauč sta gnako dugiva), 23. septembra je den vse kračiši, nauč vse bole dukša, sunce mejra, bi leko prajli. Tau vse do 21. decembra tak

se na nauvo narodi. Svarog je rejč, stera nejbo tō znamenüje. Iz toga vöpride, ka je nejbo-Svarog za Svarožiča zi-beu gé. V njoj vse bole pa bole raste, s tejm so dnevi vse duk-

pa divdje vuke narodile. V nočaj so kaulakvrat divja jaga/divdja djaja postrašüvala. Tau so vküpnabrani demoni, vražeči djagrov, najbolje prejgen med njimi je njivi plantavi

Divdja djaja eške gnesden v pripvejdani živé. Najbole od vsej je jagababa poznana. Jagababa je lagvi düj, steri v lesej živé. Ta čaralica cejlo leto vej kakšno bajo naprej prines-

dvanajset vukeči nauči goro, se Osvatina zové. Tau je tisto, ka človeka osvejti, tak človek tō sam sveklino v sebi nosi. Svetek nam znauva pripovejda, kak je naša domanja rejč z

Vuka so se stari Slavi bodjali pa ga pošüivali tō

dé, gda je nauč najdukša, den se najbolje vküper potegne, té den se zimski solsticij zové. Naši stari Slavi so tomi dnevi ménje dali, Kračun se zové. Ménje vse povej, Krač(un)-krač(iši). Depa cejli té čas malo dale po Kračuni eno drugo ménje nosi.

Vukeče noči

Vuk, nauč, kmica, mraz ... Vse tau vküper v človekovi düši pa srcej ne popejva nabaukše. Zaprav, nekšo stejko v srcej dela. Gnes leko malo ménje, depa indasvejta ... Indasvejta so stari Slavi té dneve vukeče noči zvali. Gnes so tau dnevi od božiča do svejti trej kralov, dvanajset dnevov, dvanajset vukeči noči.

V snejgi pa mrazi so lačni vuki si gesti iskali. Vnoči so tulili, lidge so s strajom čakali, aj duga, preveč duga nauč mine, ka dun malo sveklino pride. Iz toga so šege vöprišle, kak aj ta zima, mraz, kmica kak najbolje preminejo. Vörvalo se je, ka na den, steri se gnes božič zové, se nauvi mladi baug sunca Svarožič narodi. Ranč un je tisti, ka nauvomi, mladomi sunci mauč da, ka vse bole krepko de svejtilo, zemlrau segrejvalo. Svarožič je sin boga Svaroga, vsikšo leto

ši, vse bole topli. Depa mladomi bogej pomagati trbej. Zatoga volo so stari Slavi velki rastov pen s korenjom küřili. Nut v rami so eden kraj v ogen djali pa vse vukeče noči so ga pomalek tadale rivali, dokejč je nej do kraja dojzgoro. S svetlino, s toplaučo so Svarožiča »nadajali«, če malo bole ovak povejmo. Té pen se bad zové. Pri Slovencaj se je ta rejč skur vcejlak zgibila, pri nesterni drugi Slovanaj, kak so Hrvati pa Srbi, eške vsigdar živé. Uni svetomi večeri badnjak pravijo. V toj rejči naš indašnji bad nut živé; bad-bad(njak). Cejli tej dnevi, ka so ji naši stari Slavi slavili, je krščanstvo prejkvzelo. V dnevi, gda se Svarožič narodi, se mali baug ali Božič narodi. Pri stari Slavaj -ič na kraji rejči mali ali pa sin od nekoga znamenüje. Od Petra sin je mali Peter gé ali Petrovič, mali Mirko je Mirkovič pa tak naprej pa tak tadale. Depa mi nazaj k Svarožiči pa Božiči demo. Kak v slavskoj pa krščanskoj tradiciji obadva nauvi posvejt (luč), nauvo vüpanje nosita. Tau je tisti cikel, steri se vsikšo leto vsigdar znauva ponavla.

Divdja djaja

Vukeče noči so nej samo lačne

Človekova fantazija je napravila te figure, stera aj bi bili tisti demoni iz časov naši stari Slavov, steri so v nji velki strajgorbidili

paster, steri v rokej velko tapačo nosi. Bile so moške pa ženske divdje djaje. Za moško že vejmo, v ženskoj divdjoj djaji so düšice mrtvi mlajšov bile

Gnes bi prajli, kak smrtni grej je grda, depa kak je grda bila, je lagva tō bila

vküper pobrane. Prejgnja je bejla ženska bila. Ta je prkletto grdo vögledala pa tō vrajže delo delala. Zdaj že bole razmejmo, ka je tej dvanajset vukeči noči vsevküper prineslo.

ti, najvejkšo mauč pa ranč v vukeči nočaj dobi. Njeni ram na kokošeči škramplaj stodji, tak leko vsigdar za njau dé, kama una, ta njeni ram tō dé.

Če so jagobabo lidge škeli zmiriti, so njoj sklejco mlejka pa falat krvavoga mesa dali.

Svetek

Svetek je trno stara slavaska rejč, stera je stau pa stau lejt preživela pa v naši krajini eške gnesden živé. Svetek zname-nuje sveklino, na takšen den je vse bole sveklo, gnes svejto bi eške kcu prajli. Depa tau »svejto« gnako znamenüje kak sveklo, kak sveklina. Tau ménje za takšen den naj bi ranč iz ognja, od steroga smo točkar pripovejdali, vöprišlo. Tisti stari slavski ogen, ka je

našimi starimi Slavi zvezana. Kak povejdano, vukeče nauči so se na gnešnje trejkralovo zgotovile. V gnešnji časaj se na té den krispan dojpodira. Krispan s Slavi nika nema, tau je nauva tradicija, stera aj bi se v Angliji pri kralici Viktoriji začnila, zaprav, una je tau popularno naredila. Ovak pa iz nenški krajini je ta šega doma, mi pa vejmo, ka Viktorija je ranč nenške krvi bila. Naši stari so té den s pečenjom krüja slavili. Krü od inda je simbol sunca biu, steroga je v tej dnevjaj tak malo bilau, skur se ne vidi. Pa djapke so naprej prišle, vsigdar so ji neka njali, ka so ji meli za té den. Tō djapka sunce simbolizejra.

Aj vam vukeče noči kak najménje kmično taminejo, pa nikak nej v mrazi. Vukov pri nas več nega, depa kakšna divdja djaja bi pa eške leko se nin kaulakvrat naganjala. Srečno!

Miki Roš
Kejpi: Wikipedija

Gde eške žaba v žujci trepeče - 4.

OD VOGRSKI ATEN DO VINA KRALOV

Sunce se je zdignilo v pondejlkov zranek. S padašoma smo srebalife kafej in možili zajtrik, nej smo pa eške znali, ka bi mogli bole djenau pogledniti kalendar, gda smo planerali svojo paut. Pokazalo se je, ka

da, šteri je največ vrejden spomenik késne renesančne arhitekture na Vogrskom. Lidgé ga zvekšoga poznajo s papérnatni penez za 500 forintov, na drúgój strani šteri vidimo kneza Ferenca II. Rákóczina.

dina v Sárospataki. Zozidali so go že v časi Arpadovi kralov, svojo gnešnje formo pa je dobila na konci 15. stoletja. Zové se po svetnici, štera se je óči krali Andraši II. naraudila prej v tom varaši. V tau cerkev se

leta 1531 v dúhi reformacije. Med dugimi stoletjami je tá ojdlo dosta erični madžarski lúdi, na priliko političar Lajos Kossuth ali pisateli Géza Gárdonyi, Zsigmond Móricz in Mihály Tompa. Zavolo kolegija so Sárospatak radi zvali »Atene na bregej Bodroga«.

Ta krajina je en tau svetovne erbe UNESCO-na. Njeno najbolje prilübleno vino je slatek asu («krau vin, vino kralov»), depa tam rédijo žmani furmint, lipovino, muškat in samorodni tö. Nej smo mogli vönjati koštavanje, zatok smo vöseli na edno teraso v

Najbole eričen gospodar grada v Sárospataki je biu knez Ferenc II. Rákóczi - tam je leta 1708 vküppauzvo državni djilejš

Bili so cajti, gda je Kalavinski kolegij telko dijakov emo, kak je bilau vözraščeni v Sárospataki

je prvi den v kedni nej pravi čas za kulturni turizem.

S centra Miskolca smo se podali na šurko poštijo, štera pela vö z varaša. Naš ciu so bili zemplénski bregauvge, kama pela paut »37«. Vozili smo se prejk vekši mejst (kak je na priliko Szerencs s svojev fabrikov za kakao in kafej), depa prejk mali vesnic tö (kak je Olaszliszka, štero poznamo po tragediji škonika, ki je prej tazavozo edno deklíčino in so ga domanji brutalno vmorili). Za en malo smo prišli v varaš Sárospatak, šteri je najbolje poznani po svojom gradi in kalavinskoj srejdnoj šauli. V njem se čüti atmosfera ednoga maloga mesta, gde lüstvo ne živé preveč naglo. Svoj auto smo njali pri ednom veukom, zelenom parki, šteroga zovéjo »Šaulski gračenek«. Na sedemhektarskom grünti stogi dosta trnok stari drejv, leko pa tam vidimo kipe erični nekdešnji dijakov kalavinsko kolegija tö.

Gnešnje gimnazijo smo samo od zvüna poglednili, vej smo pa steli oprvim gorpoiskati varaško središče. Po kračišom španceranji smo prišli do gra-

Pred gradom smo gorprišli, ka so v pondejlek skoro vsi muzeji zaprejtí, tak je biu té naš tö. Ranč na dvoriške grada smo nej mogli nutstaupiti, zatok smo se žalostno samo od zvüna čüdivali njegvim obnovenim stenam in törmom.

Na srejdji varaša Tokaj vküptečéta reki Bodrog in Tisa

Tak se nam je nej posrečilo, ka bi se šetali na gankaj, gde so telko rabuk vönajšli prauti avstrijskim gospodarom. Kompanija Ferenca Wesselényina se je na priliko na skrüma pogučavala v sobi »sub rosa«, »pod raužov« na plafoni. Oprejta pa je bila bližanja veuka cerkev svete Elizabete, štera je najstarejša sakralna zi-

je dalo pokopati dosta vogrski velikaški držin, njine čonte so zbrane v vküpnom grobi.

Prejk varaša Sárospatak tečé reka Bodrog. Ništerni pravijo, ka je tau tisti potok, po šterom je mesto svojo ime dobilo, zemla na bregej té reke

pa je bila prej blatna. S padašoma smo pomalek za sebov njali tau - gnes že šurko - vodau in se povrnauli k eričnoj srejdnoj šauli varaša.

Tam smo tö nej srečo meli, vej so pa kalavinski kolegij (Református Kollégium) vrnau obnavlali. Tau je edna najstarejša šaulska inštitucija na Vogrskom, stvaurili so go

Telko smo donk dosegnili, ka so nas nutspistili v erično knjižnico, v šteroj majo več kak pau miljauna indašnji knjig in dokumentov. Vse tau je vküpprišlo v preminauči petstau lejtaj, tam držijo na priliko edno na rauko pisano protestantsko pesmarico s 16. stoletja ali sedem sploj stari kodeksov. Po drúgój svetovnoj bojni so Sovjeti odpelali dosta knjig od tistec in nej vse povrnauli.

Gda smo se po lepau obnoveni poštijaj vozili nazaj prauti Miskolci, smo malo skaučili eške v Tokaj. Té mali varaš je dau ime eričnoj vinorodnoj krajini, štero poznajo po cejlom svejti. Po parkéranji smo se pejški napautili do mostá, gde vküptečéta reki Tisa in Bodrog. Med španceranjem smo vidli, ka so v varaši vse iže lejpe, med njimi pa na gausti stogijo vinotoči in restavracije. Mi smo nutseli v najbolje erično čardo pauleg Tise in geli fajno ribdjo gesti. Na ednom šifti na vodej je vküpprišla večka skupina moškov v židaovski gvantaj - venak so držali »bar micvo«, eden pojep je vözraščeni grato.

samom centri varaša in prištölali selekcijo tokajski vin. Vrejmen je bilau toplo, v bližnjoj cerkvi so zvonili na zdavanje ednoga mladoga para. Brž smo eške zgrabili slejdnjoga bautošo in za sé kúpili en par glažov fajnoga tokajskoga vina. Paut nas je pelala prauti zahodi, gde je sunce vrnau zahajalo in šoferi graubo svejtilo v óči. Kaulivrat so ležali méki bregauvge, šteri so bili puni grauzdja. Približavo se je konec našoga klanťivanja na söveri Vogrske.

Po štiri dnevaj smo bili gvüšni, ka če je rejsan trnok daleč od našoga doma, se splača gorpoiskati Miskolc in krajino kauli njega. Gor smo prišli na tau tö, ka má boršodska krajina dva obraza: v turistični mejstaj je vse lepau gorobnovleno, kejp pa včasik ovaški grata, če staupimo malo vö z varaški centrov ali gorpoiskemo kakšo bole srmačko vesnico.

Kak koli pa tam živé lüstvo, skriva boršodska krajina telko lépot, ka go leko vsikšoma samo toplo priporačamo.

(konec serije)

-dm-

ALI JE NAŠO ŠTENJÉ V NEVARNOSTI?

Zemelski plin, čipi in AdBlue za dizelske autone – pomalek se moremo cujzvzeti, ka je samo na žmetni leko kúpimo. Če rejsan pa po vekši ali menjši bautaj eške dobimo vsefelé šnajceke in drüge papérnate produkte, na kraci začne sfaldjavati papér tó.

Za tau je v prvom redej kriva pandemija koronaviruša. Kak nazajponimo, so bile restavracije in kavarne dugo skor cejlak zaprejte, zatok so nej

papéra tó. Euro je več vreden, cejna energije je ranč tak zrasla. Vse tau znamenüje, ka de trbölo cejne papéra skoro za 30 procentov zdigniti.

Ne smejmo pozabiti na knjige pa novine tó nej. V tom segmenti se je cejna papéra začnila zdigavati letos sprtoleti, pa se je nej samo za 10 procentov povekšala – kak vsikšo leto –, liki za 50 procentov. Trde platnice (borító) za knjige rédijo z recikléranoga pa-

bole v Evropi druknivati.

Gda so štamparije gorprišle, ka nede zavolé papéra, so ga začnile panično gorküpüvati. Fabrike tau ne ladajo, oprejeti edno nauvo tovarno pa je trnok žmetno. Na Vogrskom ne morejo zavolé papéra naréditi, zatok ga je trbej kúpiti na tihinskom. Štamparije se morejo cujzvzeti, ka transport zamüja, cejna papéra pa se leko z dneva v dén zdigne. Tak smo prišli do toga, ka zdaj nej

Leko, ka pomalek nede zavolé papéra za novine?

nücale dosta salvet pa stolnjekov. Fabrike za papér so zavolo toga samo malo od nji narédile, povekšala se je samo produkcija vécépapéra – vej so pa lidgé od daumi delali.

Gnes je najvejši problem, ka se ne dobi zavolé materiala za papérnate produkte. Če rejsan friški celuloz eške odavajo po svejti, je njegva cejna od začetka letošnjoga leta na duplansko zrasla. Ta se venak več nede spistila, vej so pa ništerne plastične produkte v dosta rosagaj dozapovödali in do zavolo toga furt več papéra nücali.

Veuki problem je, ka v papérnoj industriji nega zavolé delavcov, depa tau tó, ka so v virušnom cajti največ pomoči dobile fabrike za omare in zidarge. Zavolo toga je lejs dragši grato, ka se čüti v fabrikaj

péra, šteroga več štamparije skor nindrik ne morejo kúpiti. Tau pa zatok, ka so v Evropi za viruša volo samo dosta bole pomalek leko vküppobrali nücani papér. Drüga žmécava je, ka so veuke fabrike z recikléranoga papéra raj karton rédile in ga kak material za škatüle internetnim bautam odale.

Papérna industrija se je že ovak tó pripravljala na recesijo, vej pa lüstvo zavolo digitalizacije furt menje novin in knjig kúpüje, pa so reklame že tó bole digitalne. Fabrike so zavolo toga vsikdar menje papéra rédile, vej so pa nej stele, ka bi na nji ostalo dosta višejšnjoga blaga. Po koronskoj krizi so firme pá začnile na veuko kúpüvati papér in zavolo dragšoga transporta svoje publikacije več nej v Kini, liki

menjšje, nej vekše štamparije nemajo zavolé papéra, pa eške ka majo, tisto tó samo kisnau pa za drage peneze dobijo. Tiste firme majo srečo, štere so od prva krajdjale rezerve, vej pa leko falej druknivajo in tak dobijo več biznisov.

Vse tau mo čütili mi, küpci tó. Na pamet vzememo, ka so ništerne novine pa publikacije dragše gratale in je menje knjig s trdimi platnicami. Tau ne znamenüje, ka bi nej najšli svojo najlúbšo štenjé na policaj knjigarn, de se pa leko zgodi, ka ga leko kúpimo samo z mékimi platnicami in v drügom formati.

Za naše novine Porabje pa si vsi želejmo, ka bi je leko eške dale brezi problemov vödavali.

-dm-

*ilustracija:
Szilveszter Bartkó*

Pod Srebrnim brejgom ...

... je vse pod strejo sklajeno, dela računi za nazaj se delajo, ka je nej najbaukše bilau, ka je malo baukše bilau, ka je spoj nej dobro se napravjlo. Vse tisto se vküper kladé, ka rejsan povaliti trbej pa tak tadale. Ka mo eške tau delali? Nej, v taum slejgnjom pisanji v taum leti 2021 tau gvüšno nemo delali. Zatoga volo, ka slobaud gemlemo, aj nika od covida nede, nika od takši ali ovakši glavašov nej, od politike spoj nej, pa od toga, ka je stoj komi vkradno, ga v koj lagvoga napelo tó nej. Nauvo leto v velkom vüpanji čakamo, kak vsigdar, nekše vüpanje v sebi nosimo, aj ovakše, baukše bau, kak je tau preminauče bilau. Tak si malo poglednimo, od koga so se lidge spod Srebrnoga brga najbolje smedjali.

Nej dugo nazaj je skrak slovenskoga mordja velki vöter fudo, burja (böra) ga zovejo. Po dugi dnevaj se je burja pomirila. V krémiej se dva pajdaša dobita, eden je zatoga volo trno veseli, drugi spoj lagvo volo ma. Pa ga tisti veseli pita. »Nekšen čemerasti vögledaš. Ka ti je gé?« Drugi njemi nazaj povej: »Vejš, ka sam se na sprtolejt razpito?« »Vejm, vej,« ga veseli po plečaj vdari. »Kak bi nej vedo, vej smo pa od veseldja, ka je vrag babdji dun odišo, tri dni pili. Tau je nebsko veseldje bilau.« Čemerasti ga doj stavi: »Ja, je bilau, istino maš. Depa ta prekleta burja mi go je nazaj prinesla.«

Ja, enomi vöter kaj dobroga prinese, drugomi pa kaj takšnoga, kak je indašnja žena. Ena druga šala, aj bi pa istinska bila. Eni tak pravijo, ka si jo je nekak vözmislo, depa dun vala, ka jo eške mi dojnapišemo. Možakar je eno lübito emo, stera pa je že oženjena. Brodo je, kak aj se dobita pa je na dveri od bloka s krajdo napiso: »Draga moja, pozovi me, gda ti mauž od dauma odide.« Pa ranč tau nej bi smeü napravjti, tri dneve eden moški nej tavó iz bloka odišo. Tak je tau s tejm, kak stoj steromi zavüpa. Kak tisti, gda žena moža pita: »Ti, zakoj k našoj sausedici ojdiš?« Moški si malo brodi pa povej: »Draga moja, pogledni, ti maš mené, ge tebé mam. Una, una pa je tak sama, gda sam na tau gorprišo, sam djaukati začno pa sam si pravo, ka njoj dun moram pomoči, ka nede vsigdar tak sama ostanola.«

Šala es, šala ta, depa nisterni vejo prajti, ka v šali vsigdar bar ena drtina istine geste. Vejmo, ka tau za šale od policajov najbolje vala. Zato ka, tau so spoj nej šale, tau je živa istina gé. Samo, od toga nej na glas kaulak gučati, človek nigdar ne vej, gda te na poštiji steri zaodi. Tak je enoga možakara, steri je z nekšne veselice domau šau. Policaj ga pita: »Pili ste kaj?« Možakar se čüdiva: »Ge? Ka bi ge piu, lepau vas prosim, nigdar nej!« Depa policaj njemi fudati da, na alkotesti 2,30 vönapiše. Policaj možakari pokaže, kelko je nafudo, un pa se čüdiva: »Baug moj, pau tri je že vöra, vej me pa žena buje, ka tak kesnua domau pridem.«

Vejmo, alkohol pa volan nejdeta vküper, nikak nej. Ranč tak slüžba pa plača nejdeta vküper. Zaprav, delo je vse menje vrejčno pa plačano, če tak povejmo. Iz toga je tau vöprišlo: »Plača je materialna pomauč tistim, ka kradnoti ne vejo. Penzija je štrajf za tiste, steri so nej kradnili.«

Tau slejgnje je takša bridka istina, stera v gnešnjom svejti vse bole vala, depa naš Srebrni brejg na svojom ostane: »Poštenje aj v leti 2022 tó največ vrejčno bau!«

Miki Roš

DEKLIČINA JE VRAGA ZNORILA (1)

Pa je tou mogouče, ka bi človek būu močnejši od vraga? Celou dekličina? Kak se vzeme. Vej vrag se zna lejpi napraviti, tak ka mogouče ranč ne preštímle, što je, ka tak lepou zna med na lampe mazati. Vsefele bogastva pa sreče pa oblasti obečavati. Nej tak? Zna se zgoditi, ka ništerni vragaum pa lejpm obečavanjom popistijo, vejpa si mislijo, ka vraga že nikak znaurijo, gda po nje pride.

Če se dobro spoumnim, so mi oprvin nika takšoga pripovedavali Slovenci v Beneškoj Sloveniji. Tou je krajina v Italiji, pouleg granice, meje s Slovenijov. Ja, tam, kak so Beneški fantje doma.

Tam, v Čedadi (Cividale) pa na gori Matajur naj bi se tau zgoudilo. Leko ka je kaj ovak bilou. Leko ka indri ovak pripovejdajo. Boug vej, ka sam nej gvūšan. Vej nišče ne more biti gvūšen, nej tak?

Nigda svejta, gezero lejt pa ešče kaj več, što bi tou znau, je minaulo od tistoga cajta. Zgoudilo pa se je lekar na gori Matajur. Tam je živo en paster, koze pa birke (ovce) je paso za enoga bogatoga krala s Čedada. Tistoga večera je sito maro (živino) vküp zgono pa napoujo, sebi pa začno na ognji večerdjo kūjati. Nej drūgoga bilou v pisker djati kak en krumpič.

»Vej tou dojde, pa eno kozo ešče malo podogim, pa bou,« se je troušto.

Od nikec s kmice se je prikazo nikši v čaren gospočki gvant oblečeni moški, poklono se je pa pravo:

»Lačen sam, ti maš kaj za gesti?«

Paster si je najprvemislo: »Takši gospočki človik je ranč tak leko lačen?«

Da pa nej dugo premišlavo, ka naj ovomi povej.

»Doj si sedi, vej si ete krumpič nikak raztalava, leko ti pa cejloga dan, vej meni malo mlejka dojde.«

Ogen je fajn segrejvo, krumpič se je pomali kūjo, oviva dva pa sta vsakši na svojon peni sejdla pa se pogučavala. Čaren gospoud je pastera dosta vsega spitavo, eto pa ovo, pa kak se tū žive pa kakša želenja (želje) ma.

Krumpič se je v tiston cajti skūjo, za en piskrič kozinoga mlejka je ranč tak bilou, tak ka sta si mela kaj raztalati. Dosta nej bilou, zato ka sta brž vse pogela.

»Ti samo povej, ka bi rad, čista nika se ne boj,« je pravo tisti neznanj gospoud.

Paster sprvin nej znau, ka naj povej, vej je s svojin živlejnjon čista zadovolen būu. Te se je pa spouto na eno pripovedko od princeske na kralovskon gradi.

čemerni, vej san nika lagovoga nej mislo!«

»Nika nej! Ti se pospouloma tri večere idi k stūdenci mujvat, dale boš pa vido. Ob enajstoj vōri večer se na

»Kak je vōviditi na kralovskon gradi, tou bi rad gnouk pogledno,« je pravo.

Te je pa čaren gospoud pravo: »Včera san zvedo, ka eden krau išče moža za svojo hčer. Vsakši večer majo ples, ta boš šou, ščeš?«

»Ščen, ja, naj vrag vzeme. De pa kak za vraga naj takši zamazani pa ronjavi ta na grad iden,« se je paster skoro prestrašo.

»Ti se večer idi mujvat ta doj k tistomi stūdenci, kak sigdar. Vraga pa mi več ne spominaj,« je gospoud malo čemerno pravo, »zato ka vrag je vseposedi, zna po tebe priti!«

Paster samo debelo gledo, sploj nika nej razmo, ka čaren gospod od njega šče pa zakoj bi vrag njega, pastera, iskat prišo.

»Ajaj, dragi gospoud, ne bojte

grad! Ne smejva zamiditi!« je pravo žrebec. Paster kak vitez gornapravljeni skoči na konja ... nej trbelo nika praviti, zato ka je žrebec samo s kopiton po zemlej vdaro pa sta že letela ... Paster v kmici nej vido, ali rejsan po lūfti letita ali pa se njemi samo tak vidi ... Enajstkrat je na tōrmi vōra vdarila, ka sta se pred grajskimi vratami stavila. Straža je helebarde (alabárd) razmeknola pa vrata odprla. Paster, zdaj kak vitez napravljeni, je koražno stoupo v dvorano, komornik je z nikšov sulicov ali ka doj po poudi vdaro pa ščōu povedati, koga ma čast predstaviti.

Da pa paster, zdaj že vitez, se samo fajn globoko prigno pa z velkin krščakon pozdravo krala, kralico pa princeso. Ove drūge ranč nej pogledno, sploj

je svojo maro (živino) gor pa doj po Matajuri gono pa premišlavo, ka naj napravi.

Prišo je večer, gračūvala je nouč.

»Iden probat, što mi pa kaj more!« si je brodo na pouti do tistoga stūdenca. Mujvle se pa mujvle pa čaka, ka bou. Nej dugo bilou, ka vidi, kak eden lejpi rdjavi konj prouti stūdenci ide pa rže, ka bi ga ja vse čūlo.

»Lekar ka je žeden,« si paster pravi. »Ete konj zna, gé dobra voda teče!«

Konj je že začno piti, gda je paster opazo, kak lepou je

gornapravljeni. Takše cūgle pa sedlo pa stremena ešče nigdar nej vido. Prejk sedla je būu sklani rejsan gospočki gvant, kak za kakšoga viteza!

»Ka stugiš pa gledaš kak tele nouva vrata!« je konj nagnouk začno gučati. »Brž se oblejči pa letiva na

grad! Ne smejva zamiditi!« je pravo žrebec. Paster kak vitez gornapravljeni skoči na konja ... nej trbelo nika praviti, zato ka je žrebec samo s kopiton po zemlej vdaro pa sta že letela ... Paster v kmici nej vido, ali rejsan po lūfti letita ali pa se njemi samo tak vidi ...

Enajstkrat je na tōrmi vōra vdarila, ka sta se pred grajskimi vratami stavila.

Straža je helebarde (alabárd) razmeknola pa vrata odprla. Paster, zdaj kak vitez napravljeni, je koražno stoupo v dvorano, komornik je z nikšov sulicov ali ka doj po poudi vdaro pa ščōu povedati, koga ma čast predstaviti.

Da pa paster, zdaj že vitez, se samo fajn globoko prigno pa z velkin krščakon pozdravo krala, kralico pa princeso. Ove drūge ranč nej pogledno, sploj

pa nej dvorne dame pa mlade gospoudiče, ka so prišli plesat pa se ponūjat.

Toga lejpoga, visikoga, skoro predrznoga mladoga gospouda je ešče nišče do zdaj nej vido! Krau pa kralica sta pravla, ka se njima ete vitez nej preveč povido.

»Nikši skoro preveč koražen pa fontoški se dela! Od keclij je prišo?« sta si šugtilava. Mužikaške so začnili igrati. Mladenci, eden lepše kak drūgi vōnapravleni, so bili nagnouk vsi kredi za ples. Vō so se sprsili kak kaši purani ali pa kokouti.

Princeska je šla od enoga do drūgoga, s sakšin se malo zasūkala, dokeč nej prišla do neznanoga viteza. Trno lepou sta plesala, tak lepou, ka se je ešče kapelmajster vkraj od orkestra obrno pa na nijav škilo pa pozabo majūtati, tak ka je muzika malo nej začnila fušati.

Princeska je pastera-viteza vse fele spitavala, što je pa ka je pa gé se je tak plesati navčo pa zakoj je nej že prva prišo, da pa vitez se je samo naraji smidjau pa rejči nej nazaj povedo.

Gda je pounoč že fejst blūzi prišla, paster, zdaj vitez, čūje konja venej glasno rzati.

Brez rejči se je obrno pa ga že nej bilou videti. Samo konjska kopita so se čūla.

Princeska nej mogla vōrvati, ka jo je legén samo tak na srejudi plesa njau pa odišo. Zato je svadilo, ka mijslite?

»Glava me začnila boleti, raj iden v postelo,« je pravla krali pa kralici.

Dvorne dame so se za pahljače (legyezó) skrivale, ka bi nej bilo videti, kak se smegejo pa norca delajo. Rade so bile. Zato ka zaj do mladenci z njimi tūdi ščeli plesati, nej se samo sliniti princeski!

(se nadaljuje)

Zapisal: Peter Kuhar

Ilustracija:

Szilveszter Bartkó

Aleksander Ružič

NA TRNACI

»Dober den, mama! Malo san te prišo poglednit. Graj preberaš,« pozdravin mamó,

da stoupin z avtona proti trnaci.

»A, bogdaj! Fajn, ka si me prišo malo poglednit. Doj sedi pa mi kaj povej, kak ste kaj.«

»Graj boš kūjala? Kebra? Té je fejst dober. Eti san ti nika prineso. Malo sladkoga,« na sto doj dejen zapakejrani šütemen.

»A, vala lejpa. Sigdar mi šteri kaj prnesé. Vrli ste. Ste vsi zdravi?«

»Vse je vrejdi z nami. Müva v službo, pojba pa v šaulo. Tak pomali ta ide.«

Gledannjenerazpoukaneroké, kak pomaliločüvlejo zdrava pisana zrna od smetja in je sprouti spüşčajo v železni pisker. Glasno cinganje zrn s piskra odzvanja v lüfti in prekinja tišino ... Kak da bi ščelo ešče kaj povedati, in moti tišino, štera je naednók gratala po prvi najni rečaj.

»V špajzi na vrbovoj šibi man ešče od zabadanj mou obešeno pod tramon kouže. Že so kak leder. Ti mi je dojzemeš, prlej kak boš šou domou. Ka je namoučín pa skūjan. Vütro si ščen graj pa kapüsto kūjati, pa do kouže fejst dobre notri.«

»Ja, spominan se, kak je tou ešče naša baba kūjala. Vsi smo tou radi djeli.«

»Takše vi več ne kūjate. Zdaj so drügi časi. Vala Bougi, ka van dobro ide. Dobro, ka ste se vözašoulivali, zato ka je eti na kmetaj bilou sigdar žmetno. Od sakše iže so odišli pa si probali najti boukši falat krüja. Eno par stari lidí je ešče ostalo, pa tak pomali čas taprebejrano,« se je nasmejala, te pa pagednila proti dvorišči, gé sta se začnila stejpati dva pisaniva kokouta.

»Za kokouši se bijeta. Té močnejši gdakoli maloga kraj tira pa ga klüka. Moren ga bujti. Etan v nedelo. Ka de dobra župa.«

»Šteroga ščeš bujti?«

»Toga slabšoga. Ka do kokouši bole nesle, pa do se močnejši piščanci zvalili. Znaš, takše ti je življenje. Vse se ne da šanjativati,« me pogledne.

»Ja,« si nezadovoljen zavolo trde mamine odločitve zmrnjavin in gledan po dvorišči, gé kokoši veselo škrabajó po trati in klükajó za črvi. Oči

se mi stavijo pri kvoki, kak šereg okrogli žuti piščancov k sebi zove pa njín davle prve tanače življenja.

»En keden je, ka so se zvalili. Pa de dosta kokoutov. Naj bou. Meni de vsega zadosta. Idi pa nama z zamanice prinesí malo rdečoga.«

Da malo spijeva, me na veliko pogledne pa pravi: »Tou san ti že dostakrat ščela povedati pa san se bojala.«

»Zdaj se ti več nej trbej bojati, ka so tisti trdi časi mimo. Ti samo povej!«

»Ja, istino maš. Ali je straj ešče itak nindri v čontaj. Bilou je te, da je ešče moj Zoltan živo. Te smo iže ešče nej dojzaklejpali niti prek nouči. Pa tak edne noči začüjen, kak nokak na gangi dveri odpejra, malo za tistin pa nad sebov vidin dva človöka, šteriva stojita nad najnov postelov. Včasi san razpoznala, ka je eno ženska, zatou ka je mejsec lepou notri na okno svejto.«

»Pa što sta te tou bila?«

»Da sta vpamet vzela, ka san njeva opazila, sta stopila nazaj, v tiston se je pa že tüdi moj Zoltan zbüdo. Gor je skočo, ali je friško gor prišo, ka nama teva neta nika slaboga napravila. Vužgo je posvejt in včasi se je vidlo, ka sta velkiva srmaka in ka pred nekin bežita. Razcotaniva, mokriva pa prestrašeniva. Zoltan je včasi spozno, kak sta njemi začnila nika gučati, ka sta Nenca.«

»Pa si se nej bojala?«

»Ka bi pa nej. Ali da smo vsi spoznali, ka eden drügomi neščemo slabo, je straj friško minou. Zoltan si je z njima friško vse zgučo, zato ka je na Nenskon prlej delo. Te smo se pa že lepou razmili. Da san künjsko okno zagnila s kocov, sta se tüdi prišleka pomirila. V šparat san zakürila. Mujla sta se pa grde cote doj zmetala. Poiskala sva njima najni gvant in ocvrta šunko v bilicaj. Mogla sta že fejst lačniva biti. Da san njiva tak gledala, sta se mi fejst smilila. Takšiva lejpiva mladiva človöka, pa moreta po svejti iti, ne ka bi znala, kama pa ka de se z njima zgoudilo, san si brodila. Da sta se nadjela pa se z vroučín tejon segrejla, so njima oči sijale kak žareče sunce. Tüdi jaz san bila srečna. Malo so si ešče gučali, te pa sta odišla. Zoltan pa za njima.«

»Malo mo šou z njima, ka njima pokažen, gé ta je Avstrija. Dobro, ka je mejsec, ka ta za njín šla.

Ti se pa dojzakleni,« mi je ešče zapovedo.

»Pa se je oča nej bojo z njima iti? Ka pa, če bi je miličari zgrabili?«

»On se je nej nikoga bojo. Pa sakši kout je pozno eti okouli. Dugo ga je nej nazaj bilo,« mi je dale gučala mati. »Proti zranksi je prišo. Komaj san ga vse vöopitala.«

»Pa što sta te zaistino bila? Pa kan sta ščela priti?«

»Do zdaj san ti nej vüpala od toga gučati. Pa te prosin, ka tüdi ti dale nikome od toga ne gučiš. Zato, ka sva si z Zoltanon zgučala, ka neva od toga nikome pravila. Znaš, tou so bili ešče takši časi, ka se je človöka nej šparalo. Srmaka. Ešče zdaj vijdin, kakše lejpe svekle vlasé je mejla, pa kak je lejpa bila ta deklina.«

»Pa što sta te bila,« san znouva pito.

»Bila sta z rusoške Nencije. Prek Vogrskoga sta k nan odskočila. Se sta po potoki bežala, ka so s psi šli za njima. Mela sta srečo. Pravila sta, ka ji dosta proba tak vuji. Vsejn ne grata. Pa tüdi če bi je naši miličari zgrabili, bi se z njima slabo godilo. Ja, takše ti je življenje. Sploj pa, če ti ne dajo živeti kak človöki.«

»Pa sta srečno prišla v Avstrijo? Na avstrijski granici so naši tüdi strejlali, če je štoj ščeó prek vuji.«

»Vidiš, tou de me cejlo življenje mantralo. Molin, ka njima je gratalo. Če pa nej ... Zoltan je pravo, ka je daleč šou z njima. Pa njima je pokazo, gé ta se moreta držati, ali ...«

Znouva je gratala tjuča. Kejpi so ojdli eden za drügin in malali zmišlene podobe. Šou san po kouže.

»Hvala Bougi, ka si se tüdi ti rejšo etoga srmaštva. Pa ka lepou živete. Pa ka maš tak vrlo deco. Eti pa pomali vsi tamejrano; lidje in iže, na njivaj pa grmovje sigdar vekšo moč dobivle. Ali ka moreš? Življenje je mus pomali tatiskati. Ne vala daleč naprej gledati, ka si te samo slabe vole. Ka ste pa dobroga pekli,« je naednok henjala razlagati mati in začnila odmotavati šütemenje.

»Zdaj iden. Vütro pa priden. Ka kaoštan, če si dober kapüсни graj s koužami skūjala.«

Pogleda sta se srečala in v njeni očaj san vido iskricó sreče.

Nekaj šaljevih pesmi Helene Žižek

PELA IN ZBIRALA JE LJUDSKE PESMI

Helena Žižek se je rodila v Ižakovcih v Prekmurju. Dolgo je živela, pela, zapisovala in prepevala ljudske pesmi že pred odhodom v Dom Janka Škrabana v Beltincih, s čimer je nadaljevala tudi v domu. Radi smo poslušali njeno pe-tje in pesmi. Naj vam zapišem dve pesmi.

Gospod Tone Štefanec je bil večkrat s Heleno Žižek na literarnih nastopih v domu in tudi drugje, kjer sta tudi prepevala.

Tone Štefanec

Adam in njegove žene

Bog je Adama ustvaril, raj na zemlji mu podaril.
Lepo vreme je bilo, ko Adam je sušil seno.
Bog pa Adama vpraša, kako se v raju kaj obnaša.
Bog, vse dobro bi bilo, pa dolgčas mi je samemu bilo.
Bog pa Adamu da spanje, v spanju rebro ven mu vzame.
Iz rebra ženo naredi, potem pa Adama zbudi.
Bog Adama vpraša, kako se v raju kaj obnaša.
Bog, vsa rebra daj mi ven pa mi naredi dosta žen.
Bog se tiho tak nasmeje in si sam proti dene.
Vprašal bom čez leto dni, kako se tebi kaj godi.
Čez leto Bog Adama spet vpraša, kako se v raju kaj obnaša.
Bog, vsa rebra daj nazaj, na zemlji spet imel bom raj.

Ko sem še mlada bila

Ko sem jaz še mlada bila, lepe gvante sem nosila,
zdaj pa v škrinji mi ležé, nič ne maram več za nje.
Ko sem k maši se napravljala, zmeraj sem pred špiglom stala,
nisem bala se Boga, še bolj sem se našminkala.
K spovedi sem tud' hodila, velike grehe sem tajila.
Kaj pa bo na sodni dan, ko bo prišlo vse na dan.
Na muziki sem vsaki bila, lepe fante sem lovila,
zdaj pa za pečjo sedim, rožni vejnec v roki držim.
Zdaj pa padem na kolena kot Marija Magdalena,
milo prosim Jezusa, da ne bom zavržena.

RAD SEM JO VIDEL ...

Zadnji čas o nekdanji plaval-ski, ki je iz Sobote službeno pogosto obiskovala osnovne šole s slovenskimi otroki v Porabju, nič ne slišim in berem. Nekoč, pred dvajsetimi leti, sva se večkrat srečala in moram reči, da mi je takoj padla v oči ali po slovensko, rad sem jo videl. Je specialist-ka za slovenski jezik. Večkrat sem bral njene kritične ocene o znanju slovenskega jezika

slovenskih otrok v Porabju in celo profesorjev, ki so jih učili slovensko. Bila je zelo nezadovoljna, hkrati pa mi je bila posebej všeč tudi zato, ker ni imela dlake na jeziku. Znala se je smejati tudi tedaj, ko je govorila kaj resnega. Vedno znova pa se mi je zde-lo, da pogreša pri učenju slo-venščine izdatnejšo skrb ma-tične domovine (na primer učbenike) in tudi madžarskih

šolskih oblasti. Nekoč mi je omenila, da ni čudno, če slo-venški otroci preko Rabe slo-venščino slabo obvladajo, če so celo nekateri učitelji, ki so študirali v Ljubljani, materni jezik pomanjkljivo poznali. Kljub temu je bila zadovoljna, da imajo porabski slovenski šolarji vsaj nekaj možnosti, da spoznajo slovenščino.

Tone Štefanec

BILI SMO NA EVHARISTIČNOM KONGRESI

Dragi bralci, drage bralke! Vejm, ka je evharistični kongres bijo septembra 2021. Vera Gašpar je svojo pisanje poslala po tistim, samo se je nikak »zatepeo«. (V računalniki sem ga dala v mapo, stero samo rejdko odpiram.) Za tau se opravičujem tak avtorici kak vam, bralcom. Zatok sem se tak odlaučila, ka ga damo v letošnje zadnje (svetešnje) številko.

*Marijana Sukič
urednica*

V etom leti je naš rosag emo velki svetek. Sveti oče so prišli v Budimpešto, ka bi darüvali zaključno mešo na 52. Med-narodnom evharističnom kongresi. Hvaležni smo leko, vej pa po 83. lejtaj smo pa leko v naši državi držali te lejpi dogodek, svetili Sveto rešnje telo. (Naslejdnje je biu evha-ristični kongres na Vogrskom leta 1938.)

Malo smo se zatok bodjali za pandemije volo, ka pa če nemo smeli titi, vküper priditi, vej pa takšoga ipa se sreča dos-ti pa dosti gezero lidi. Gez sem se tak odlaučila, ka bodem šla, bau ka bau. V božji rokaj smo, vej de nam že Gos-podni Baug pomago, Marija, naša nebeska mati, de nas obranila.

Zazrankoma rano v pau tret-joj vöri smo štartali od župni-šča na Gorenjom Seniki. Pelali smo se na cug v Monošter. V Somboteli smo prejkسدli na drugi vlak pa smo se lepau do Budimpešte pelali. Tam smo zato eške daleč mogli pejški titi, dapa dobro skupino smo meli, tej mali dvorniki so me vsigdar pitali, če mi trbej kaj pomagati.

Prišli smo do našoga cilja (na Trg herojev), gde je biu postav-teni velki oder za mešo. Prev-

naugo lüstva je šlau, vej pa iz cejloga rosaga so prihajali verniki k papežovi meši. Nikši težav nej bilau. Gez sem v naši skupini najstarejša bila, dapa tam sem vidla ešče od mene starejše, stero so največkrat pripelali na invalidski vozič-kaj. Zavalila sem se Baugi, ka gez leko ešče po svoji nogaj odim, kakoli sem že dostavse potrejto mejla. Angel Božji me vsigdar čuva, če me kaj dose-gne, ka ležej trpim bolezen (bo-lečino).

Srečo smo meli pri meši, ka smo dobro mesto meli, ešče drejvo je bolau, stero nam je malo sejncu delalo. Srečni smo bili, ka smo leko Svetoga očo vidli, vseskozi so nam svoj blagoslov delili. Kakšno zdi-gnjeno razpoloženje je bilau pri toj meši, se ne more dojspi-sati, tau trbej vidti pa doživeti. Gospodnoma Baugi se nemo mogla zahvaliti za milosti, ka sem leko tam bila. Trno sem vesela bila, ka so na tom do-godki leko bili naši dvornicke, ministranti tō. Gda do starejši, do se gvüšno radi spomina-li, kak so leta 2021 romali na mednarodni evharistični kongres, ka bi častili Jezusa in Sveto rešnje telo.

Vera Gašpar

Arheološka dediščina Lendave z okolico

ZEMLJA, OGENJ, VODA

V razstavnih prostorih lendavskega gradu je Galerija-Muzej Lendava pripravila stalno razstavo z naslovom Zemlja, ogenj, voda - arheo-

Ogenj je bil vedno zelo pomemben dejavnik za preživetje družin in skupnosti

loška dediščina Lendave z okolico. Nastala je v sodelovanju s Pomurskim muzejem Murska Sobota. Na ogled so arheološke najdbe iz Lendave in okolice. Predmeti prikazujejo več tisočletij dolgo obdobje od daljne prazgodovine do visokega srednjega veka. Avtor razstave je arheolog in kustos Pomurskega muzeja Murska Sobota Samo Sankovič.

Spoznanja in najdbe so predvsem rezultat arheoloških raziskav po drugi svetovni vojni, v največji meri zaščitnih izkopavanj pred gradnjo pomurske hitre ceste med leti 1997 in 2007, je povedal direktor Galerije-Muzeja Lendava Dubravko Baumgartner. V razstavo so

vkjučili tudi kopije in rekonstrukcije predmetov, tudi take, ki so jih že uporabili pri razstavi Oloris, ki so jo na lendavskem gradu pripravili pred tremi desetletji. Avtorica tiste razstave je bila Irena Šavel. Za kopije predmetov, ki so na razstavi, so poskrbeli Jože Varga, Samo Sankovič in Boris Orešnik. Ilustracije življenja ljudi v preteklosti je naredil Peter Urban, fotografije so iz zbirke Pomurskega muzeja Murska Sobota, besedila na panojih ob razstavi pa je napisal Samo Sankovič. V bližnji prihodnosti bodo sredi razstavnega prostora uredili še interaktivni otok za pedagoške namene, do kon-

Največ predmetov so našli ob izkopavanjih pred gradnjo pomurske hitre ceste med leti 1997 in 2007

ca leta pa izdali katalog o stalnih razstavah, je še povedal Baumgartner.

Besedilo in fotografije:
Jože Gabor

PREKMURJE

Lendavo so pred dnevi gorziskali predstavniki Urada predsednika vogrške vlade, steri so odgovorni za mlade, na čeli z državno podsekretarko Zsófia Rácz. Delegacijo, stera se je pogučavala z domanjim županom Janezom Magyarom, je sprvajo tudi veleposlanik Madžarske v Republiki Sloveniji Andor Ferenc Dávid.

Janez Magyar je gostom notpokazo vse tisto, ka so si za mladino in mlade držine vözbrodili v njihovi občini. Pejnezno pomauč, stero že dugo davlejo ob rojstvi deteta, do zdaj ške povekšali, in tau na 1000 evrov. V preminaučom leti so podvojili -

s 30 na 60 tisoč evrov - pejneze, stere davlejo za počitniško delo svojih dijakov in študentov, lani pa so prvo paut nagradili tiste dijake in študente, steri so dosegli izjemne dosežke na različnih področjih. Za tau so, tak lani kak letos, iz proračuna dali 30 gezero evrov. Za mlade so pripravili ške eden projekt z imenon Hiše za mlade družine, s sterim do mladim dali priliko, ka leko küpijo montažne rame za 50 gezero evrov. Občina, stera vsakšo leto sofinancejra tudi opremo in prenove objektov za osnovno šolstvo in vrtec, je letos za tau dala več kak 90 gezero evrov. Pred kratkim se je zač-

MLADINA

nila gradnja nauvoga prizidka k zdajšnjoj zidini Dvojezične osnovne šole I Lendava. Za tau so od šolskega ministrstva daubili neka več kak milijon evrov. Pripravljajo ške dokumentacijo za nauvo enoto vrtca, steri je v zidini stare šaule v Čentibi, obnavili pa naj bi tudi zidini vrtcov v Genterovcaj in Gaberji. Zsófia Rácz, stera je pravla, ka je vlaganje v mlade nej strošek, liki naložba v prihodnost, je na srečanji v Lendavi predstavila projekte vogrške vlade in prilike za tau, ka se pride do sofinancerskih pejnez.

Silva Eöry

Društvo kmetič Turnišče

NA PRIREDITVAH S POLNO STOJNICO DOMAČIH DOBROT

Od leta 1996, ko so ustanovile društvo, članice Društva kmetič Turnišče sodelujejo na številnih prireditvah v turniški občini in drugje. Od začetka pandemije je sicer teh dogodkov manj, pravi predsednica društva *Marija Ščap*, pa tudi izobraževanj in drugih aktivnosti društva je bilo v zadnjih dveh letih manj: »V društvu je trideset članic iz vseh štirih vasi v občini, torej *Nedelice, Gomilice, Renkovec in Turnišča*.« Njihove stojnice so na začetku vsake prireditve vedno bogato obložene z domačimi dobrotami, ki jih same spečejo. To so krapci, potice, pereci,

Predsednica društva *Marija Ščap* (prva z desne) ter članici *Agica Kranjec* in *Bernarda Ščap* na Festivalu langaša v Gaberju

koruzne zlevanke, prekmurske gibanice in druge jedi, ki pa jih do konca prireditve zmanjka.

Poleti so ponovno sodelovale tudi na prireditvi Festival langaša v Gaberju. Na tekmovanju sodelujejo tako s tradicionalnim kakor tudi modernejšim langašem in v obeh kategorijah so že zmagale, poudari *Marija Ščap* in doda: »Pri pripravi tradicionalnih jedi se trudimo, da so res narejene po tradicionalnih receptih in da so čim boljše, okusnejše. Pri tem so nam gotovo veliko koristila izobraževanja, ki jih je organiziralo društvo. Zelo pomembna pa je tudi izmenjava izkušenj.«

Pred leti so izdale knjižico, v kateri so zbrale kuharske recepte. Tako tradicionalne, kakor tudi sodobnejše, ki so plod njihove domišljije in ustvarjalnosti v kuhinji. Pred pandemijo so sodelovale tudi na prireditvah v Ljubljani, na Ptujju, na Primorskem in drugje. Vsako leto organizirajo izlet po eni od slovenskih pokrajin, v katerih spoznavajo primere dobrih praks. Sodelujejo tudi na srečanjih kmetič Pomurja, ki so ga same tudi že organizirale. Ob kulinaricnih organizirajo tudi druga strokovna izobraževanja s področja kmetijstva, kar jim potem pri delu na kmetiji zelo koristi. Vesele so tudi, če jih povabijo v šole in vrtece, kjer učencem predstavijo tradicionalno prekmursko kulinariko ali delo na kmetiji: »Organizirale smo tudi razstave domačih dobrot. Ob zaprtju razstave smo povabile otroke iz občine, da so te jedi pojedli. Vesele smo sodelovanja z mladimi, in če se nam v društvu priključi kakšna mlada članica. V zadnjem obdobju dobro sodelujemo tudi z Društvom mladih Turnišče in pripravimo degustacije ob njihovih prireditvah,« še izpostavi *Marija Ščap*. V zimskih mesecih načrtujejo delavnico o jedeh na žaru ter izpopolnjevanje v izdelavi aranžmajev iz suhega cvetja.

Besedilo in fotografija: *Jože Gabor*

KA LEKO NAPRAVIMO Z DIVDJIMI SVINJAMI?

Nej je vsikdar dobra ideja, če človek takšo maro vö v naturo spisti, štera je nej tavalon. Tau se je zgaudio z domanjimi pa divdjimi svinjami v Meriki (ZDA) tö, gde je gnes že kauli šest miljaunov geste in letno 1,5 milijarde dolarov škode napravijo na njivaj. Rosag bi je rad vöstrejbo, depa tak, ka bi v drügi stvarinaj nej kvar naredo.

njive pauleg - gnes je najdemo že v 35 državaj ZDA.

Tejm svinjam ne dojde, ka mezeve na nikoj dejejo: nutvdarijo na cintore in se spravijo na menjšo maro tö. Gda so poglednili v želaudce divdji pravcov, so vidli, ka zejo vse, ka najdejo: leseno skaurdjo, čonte, žabe, purina djajca, depa mesau mladi djelenov tö. Ekologi so gvüšni, ka trbej s

pripelajo pravce v takše krajine, gde so prva nej bilé - ka bi prizvali bogate turistične djagare. Tisti pa gvüšno ne strlijo doj vsikšo svinjau. Štere ostanejo, vujdejo in začnejo nauvi žitek v ednoj drügoj krajini. Djenau se navčijo, gde pa gda so djagri aktivni in nédejo blüzi, ali pa začnejo vnoči živeti. Leko bi se postavljale pasti - depa svinjé bi se samo smedja-

Merkanarski biologi so nej davnik začnili sprobavati ništerne avstralske čemere, de so pa že en par dni kisnej najšli mrtve ftiče. Vej pa edna divdja svinja samo tak mrgé, če edno prgiško toga toksina zej, fticam pa dojdejo drtine tö. Če rejsan une ne morejo cujpriti k tistoj ráni, štero svinjam v pasti vödejejo, pravcam vsikdar nika maloga vö z gaubca nakle zleti. V Meriki že duga desetletjta iškejo rešenje prauti divdjam svinjam, vö so probali že en ducat čemerov - depa zaman, vse kemikalije so buknilo na testeranji.

Na merkanarskom kontinenti so nej živele svinjé, oprvim so je v 16. stoletji s sebov vzeli evropski kolonisti, ka bi mesau meli. Ništerni pravci pa so jim vujšli, si najšli nauvi dom v divdjini in se začnili ploditi. Na začetki 20. stoletja so prejkpripelali eške evropsko divdjo svinjau tö, ka bi je za šport leko djajali. Té pravci so se brž cujvzeli nauvoj klimi in vöponücali, ka so vesnice in

svinjami dojräčunati, de je pa tau skoro nej mogauče. Za edino realno rešenje se kaže čemer, depa - če rejsan se pravcom od drügi stvarin nej trbej bodjati - z njinoga zgijnjenoga tejla leko gej drüga divjačina, na priliko medvedge ali ftiči. Zvün toga pa je v modernom cajti naprejspisano, ka trbej svinjé tak vmoriti, aj ne trpijo več, kak je mujs potrejbno.

Večina lüdi naaupek pozna pravce: nej so zamazane in tupaste stvarine. Svinja je trnok inteligentna, in če čüti nevarnost, se začne spoj čedno ponašati. Ne moremo vösklüčiti, ka če vidi smrt svoje tivarišice, nede več gejla s tiste ráne, od štere je drüga svinja zginila.

V največ merkarnarski rosagaj je dopüščeno djajanje na divdje pravce, djagare za tau eške batrivijo tö. Té šport je popularen, donk pa v najbaukšoj sezoni tö samo en frtau populacije leko vöstrlijo. Svinjé pa se bole brž plodijo, eške več, ništerni verti drejkt

le. Zaman sprobavajo najbolje moderne senzore ali lezere, so pravci nej samo čedni, liki flajnsi tö: leko skaučijo 90 centimejterov visiko ali letijo s 50 kilomejterami na vöro. (Venak pa je bole samo legenda, ka eden drügoma na hrbet stanejo - kak »bremenski muzičari« - , gda morejo prejk edne grajke splezditi.)

Svinjé so tak staupile med tiste stvarine, štere se trnok dobro počütijo med klimatskimi spremembami in jim hasne vsikdar bole agresivno paverstvo. Vrnau tak je vsikdar več lasic, prerijski vukauv pa rakunov (mosómedve) tö. Ništerni ekologi so gvüšni, ka je celau dobro, če s kem bole pomalek vömérajo té stvarine.

De je pa nikoma nej dobro, če ena stvar tak na glavau postavi cejli ekološki sistem, ka drüga divjačina nema mogaučnost, ka bi se nauvoj situaciji v pravom cajti cujvzela.

-dm-

ilustracija:
Szilveszter Bartkó

XX. NAGRADNI NATEČAJ URADA ZA SLOVENCE V ZAMEJSTVU IN PO SVETU ZA DIPLOMSKE, MAGISTRSKE IN DOKTORSKE NALOGE S PODROČJA SLOVENCEV V ZAMEJSTVU IN SLOVENCEV PO SVETU

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Zunaj Slovenije živi okoli pol milijona Slovencev in njihovih potomcev. Naši rojaki, ki živijo v vseh štirih sosednjih, kot tudi mnogih drugih državah na vseh celinah, so organizirani v številna društva, obiskujejo slovenske šole, izdajajo časopise, revije, knjige in druge publikacije, slovenske pesmi prepevajo v zborih, se vrtijo v folklornih skupinah ter na številne druge načine ohranjajo slovensko identiteto in zavest o svojih koreninah.

Če vas ta tematika zanima in ste jo prepletli s svojim študijskim raziskovanjem in pripravo zaključnega dela, imamo odlično novico.

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu prav zdaj razpisuje že 20. nagradni natečaj za diplomske, magistrske in doktorske naloge s področja Slovencev v zamejstvu in Slovencev po svetu. Do sedaj je na natečaj prispelo že prek 350 zaključnih del diplomantov, magistrantov in doktorantov različnih študijskih smeri, ki so raziskovali delovanje in življenje slovenskih skupnosti v zamejstvu in po svetu.

Na letošnjem natečaju bodo upoštevana dela, zagovarjana v obdobju od 1. 1. 2021 do 31. 12. 2021.

Najboljša tri dela s področja zamejstva in tri dela s področja izseljenstva bodo prejela denarno nagrado, in sicer:

- prva nagrada v višini 800 evrov,
- druga nagrada v višini 600 evrov in
- tretja nagrada v višini 400 evrov.

Urad bo prijave na letošnji nagradni natečaj sprejemal do vključno 28. 2. 2022. Več o prijavi si lahko preberete v besedilu nagradnega natečaja, ki je na voljo na uradni spletni strani Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

<https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/xx-nagradni-natecaj-za-diplomske-magistrske-in-doktorske-naloge-s-podrocja-slovencev-v-zamejstvu-in-slovencev-po-svetu/>

Če pa se še odločate, o čem bi lahko pisali v svojem zaključnem delu, naj bo to povabilo k razmisleku o temah, ki so povezane s Slovenci v zamejstvu in izseljenstvu, in se na nagradni natečaj morda prijavite prihodnje leto.

Dodatna pojasnila in informacije dobite na tel. št. (+386) (0)1 230 80 18 ali prek elektronske pošte: pr.urad.slovinci@gov.si.

**SPORED SLOVENSkih
TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV**
**OD 24. DECEMBRA
DO 30. DECEMBRA**
PETEK, 24.12.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 10.30 TV-izložba, 10.50 Kulturni vrhovi, Šmarna gora, dokumentarna oddaja, 11.20 Vem!, kviz, 11.55 Josip Jurčič, dokumentarni portret, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Želite, milord? (I.), Vsem enako pošteno, britanska humoristična nanizanka, 14.50 Prislunhimo tišini, Glasba za vse, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.15 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.00 Pujsa Pepa, risanka, 16.15 Kapucar, belgijska mladinska nadaljevanka, 16.40 Infodrom, tednik za otroke in mlade, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Slovenski magazin, 17.55 Duhovni utrip, »Ko ti prideš«, 18.10 Bacek Jon, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Božična noč, 21.15 Božič na rtu spominov, ameriški film, 22.45 Božična noč, 23.55 Polnočnica, prenos iz koprsk stolnice, 1.15 Božična pogodba, ameriški film, 2.40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 3.05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 4.00 Napovedujemo

PETEK, 24.12.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.45 Dobro jutro, 13.15 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.45 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.20 Božični koncert: Gala koncert Ota Pestnerja s Simfoničnim orkestrom in Big Bandom RTV Slovenija, 16.10 Pozabljeni Slovenci, Slovenec sem in kdo je več - Viktor Murnik, 17.15 Biblija: Jožef, koprodukcijska miniserija, 18.50 Božična nostalgija z Glasbeno matico Ljubljana, Orchestra matutina in gosti, 20.05 Neznana zgodba o Vatikanu, francosko-vatikanska dokumentarna oddaja, 21.05 Božični koncert z Nušo Derenda in Simfoniki RTV Slovenija, 22.15 Ljubljana, iranski dokumentarni film, 23.20 Božič s sosedi, francoski film, 2.05 Info kanal

SOBOTA, 25.12.2021, I. spored TVS

7.00 Otroški program, 10.00 Evangeličansko božično bogoslužje, prenos iz Gornjih Slavečev, 10.55 Neznana zgodba o Vatikanu, francosko-vatikanska dokumentarna oddaja, 11.55 Urbi et orbi, Papeževa božična poslanica, 12.25 Božične pesmi v Plečnikovi cerkvi, 12.40 Kaj govoriš? So vakeres? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.50 Božič z Bliskom, kanadski film, 15.15 Prislunhimo tišini, Grincheva ljubezenska zgodba, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.30 Spoznajmo pingvine, britanska dokumentarna oddaja, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Ambienti, 17.55 Fina gospa, posebna epizoda angleške humoristične nanizanke, 18.30 Ozare, 18.35 Kuhar Štef, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.05 Pravzaprav ljubezen, koprodukcijski film, 22.15 Poročila, Šport, Vreme, 22.35 Snežni angeli, švedsko-danska nadaljevanka, 23.45 Amundsen, koprodukcijski film, 1.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.20 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 3.10 Napovedujemo

SOBOTA, 25.12.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Božična noč, 8.15 Božič na rtu spominov, ameriški film, 9.55 Božična noč, 11.10 Gajin svet, slovenski mladinski film, 12.45 Nazaj k nedolžnosti, dokumentarni film, 13.50 Božična nostalgija Slovenskih filharmonikov, 15.40 Božičkova hčidanski film, 17.15 Biblija: Jožef, koprodukcijska miniserija, 18.55 Kako smo dobili Božička, francoska dokumentarna oddaja, 20.05 Jonas Kaufmann božič je! 21.30 Zvezdana, 22.25 Michael Buble na BBC-ju, koncert, 23.35 Sled tisočletij: Dediščina Deželnega muzeja v Ljubljani, dokumentarni film, 1.35 Info kanal

NEDELJA, 26.12.2021, I. spored TVS

7.00 Otroški program, 11.00 TV-izložba, 11.15 Ozare, 11.20 Obzorja duha, 11.55 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 12.45 Kuhinja naših non dediščina solin, Krušna peč, voda, žig, kuhanje: kruh, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Čez planke, 14.45 Gremo mi po svoje, slovenski mladinski

film, 16.20 30 vrhov za 30 let samostojne Slovenije, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.00 Družina Jazbečjak, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.05 Divja Slovenija, dokumentarni film, 21.35 Z Mišo, 22.25 Poročila, Šport, Vreme, 22.45 Sedmi pečat: Ostržek, koprodukcijski film, 0.55 Avdo in Meira Smailović: Metamorfoze, 1.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.40 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 2.35 Napovedujemo

NEDELJA, 26.12.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 7.00 Duhovni utrip, »Ko ti prideš«, 7.15 Koda, 7.45 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 8.10 Musica Creativa - Pihalni orkester Musica Creativa, 9.00 40. festival tamburašev in mandolinistov Slovenije, 9.40 Odpotovanja, Čile: gor in dol, potopis, 10.35 Ambienti, 11.15 Zelena energija gozda, dokumentarna oddaja, 12.15 Državna proslava ob dnevu samostojnosti in enotnosti, 13.15 Nov dan, dokumentarni film, 14.15 Ptuj 2021, 52. Festival narodno-zabavne glasbe, 16.30 Pozabljeni božič, norveški film, 17.45 Ekipa - Špartatlon 2021, dokumentarna oddaja, 18.55 Slovenski oktet v Postojnski jami, 19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Merjenje časa, francoska dokumentarna oddaja, 21.05 Dokumentarni Moby, ameriški dokumentarni film, 22.45 Vikend paket, 0.15 Zvezdana, 2.15 Info kanal

PONEDELJEK, 27.12.2021, I. spored

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Otroški program, 10.50 Otroci srečnega naključja, francoski film, 12.20 Vem!, kviz, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Želite, milord? (I.), Zlepa ali zgrda, britanska humoristična nanizanka, 14.45 S-prehodi, Krovni organizaciji Slovencev v Italiji, 15.40 Obrazi naših rojakov, dr. Helena Jaklitsch, ministrica, 16.10 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Podjetno naprej, 18.00 Kepice, risanka, 18.10 Pujsa Pepa, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Slovenija v letu 2021, 21.00 Pogovor s predsednikom države, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Umetni raj, 23.30 Luka Šulić igra temo iz filma, Schindlerjev seznam, 23.35 Simfonični orkester RTV Slovenija in Mihail Agafita (Beethoven, Simfonija št. 3 'Eroica'), 0.40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.00 Napovedujemo

PONEDELJEK, 27.12.2021, II. spored

4.00 Info kanal, 11.00 Dobro jutro, 12.45 Obzorja duha, 13.30 Prislunhimo tišini, Grincheva ljubezenska zgodba, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.00 Z Mišo, 15.00 Stoletje sanj, dokumentarni film, 16.30 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.20 Kuhinja naših non dediščina solin, Krušna peč, voda, žig, kuhanje: kruh, 18.45 Covid 19, zgodbe prebolevalnikov, Dejan Čuk, 20.00 Odpotovanja, Čile: konci sveta, potopis, 20.50 Dediščina Evrope: Delo brez avtorja, nemški film, 1.00 Info kanal

TOREK, 28.12.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Otroški program, 11.00 Čarobna zima v Mumindolu, finsko-poljski animirani film, 12.20 Vem!, kviz, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Želite, milord? (II.), Delo ali ljubezen, britanska humoristična nanizanka, 14.45 Duhovni utrip, »Ko ti prideš«, 15.15 Potepanja - Barangolások, 16.00 Španski učitelj II., nizozemska otroška nanizanka, 16.25 Fircologi, mozaična oddaja za otroke, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Koda, 18.00 Mandi, risanka, 18.05 Tib in Tamtam, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Jezero, slovenska nadaljevanka, 20.55 Razpad Sovjetske zveze, francoska dokumentarna oddaja, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Spomini, Rudi Selih, 1.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 3.15 Napovedujemo

TOREK, 28.12.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 9.50 Alpsko smučanje - svetovni pokal, veleslalom (Ž), 1. vožnja, 11.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal, smuk

(M), 12.50 Alpsko smučanje - svetovni pokal, veleslalom (Ž), 2. vožnja, 13.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal, novoletna tekaška turneja, sprint, 16.15 Nordijsko smučanje - svetovni pokal, novoletna skakalna turneja (M), kvalifikacije, 17.50 Slovenija v letu 2021, 18.50 Košarka - liga ABA, Cibona : Cedevita Olimpija, 20.55 Infiltriranec, ameriško-angleški film, 23.00 Kaj govoriš? So vakeres? 23.20 Nevidni otroci izziv za Afriko, francoska dokumentarna oddaja, 1.25 Info kanal

SREDA, 29.12.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Otroški program, 10.55 Salon pri Romy, nizozemsko-nemški film, 12.25 Vem!, kviz, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Želite, milord? (II.), Težave v tovarni, britanska humoristična nanizanka, 14.35 Osmi dan, 15.15 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.30 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.00 Male sive celice, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Slovenski likovni simboli, izobraževalno-dokumentarni film, 18.00 Bela in Sebastijan, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Film tedna: Sveta Frances, ameriški film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Nikotin, mamilo, ki povzroča odvisnost, nemška dokumentarna oddaja, 23.50 Slovenski likovni simboli, izobraževalno-dokumentarni film, 0.35 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.55 Napovedujemo

SREDA, 29.12.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 9.10 Ambienti, 9.50 Alpsko smučanje - svetovni pokal, slalom (Ž), 1. vožnja, 11.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal, superveleslalom (M), 12.50 Alpsko smučanje - svetovni pokal, slalom (Ž), 2. vožnja, 14.00 Nordijsko smučanje - svetovni pokal, novoletna tekaška turneja, 10 km (Ž), 15.00 Nordijsko smučanje - svetovni pokal, novoletna tekaška turneja, 15 km (M), 16.15 Nordijsko smučanje - svetovni pokal, novoletna skakalna turneja (M), 20.05 Žrebanje Lota, 20.10 Na utrip srca: Trije plesi, madžarski dokumentarni plesni film, 21.10 Moje mnenje, 22.00 Koristolovec, britanska nadaljevanka, 22.55 Mesto svetlobe, dokumentarni film, 1.15 Info kanal

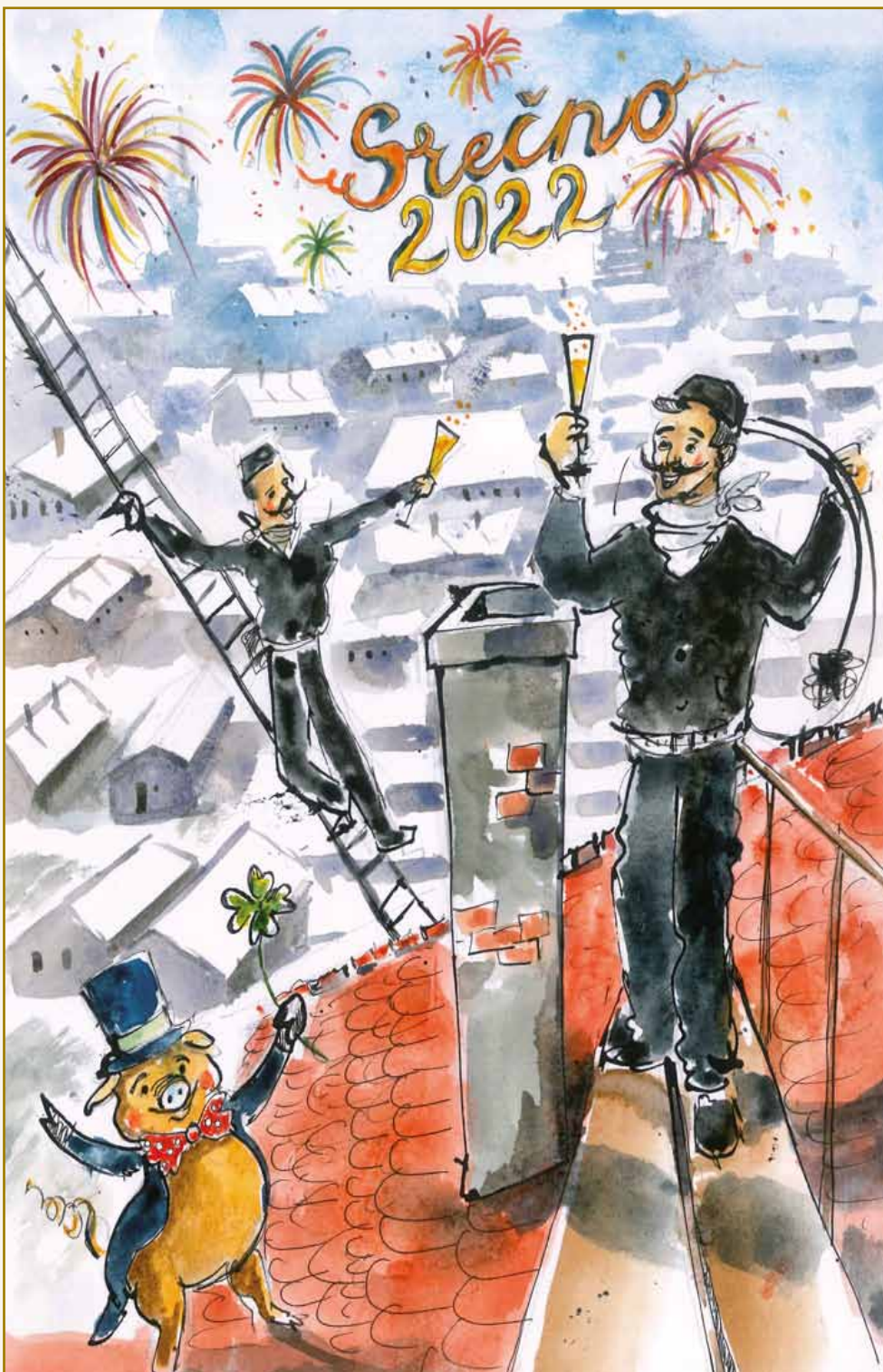
ČETRTEK, 30.12.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 9.05 Otroški program, 10.55 Kraljestvo severnega jelenčka, koprodukcijski film, 12.20 Vem!, kviz, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Želite, milord? (II.), britanska humoristična nanizanka, 14.45 Slovenski utrinki, 15.15 Pod drobnogledom - Nagytó alatt, 16.00 Reaktivčki, risani film, 16.25 Mulčki, risanka, 16.30 Izzivalci, EBU dokumentarni film, Deskar Jonas, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Tipično slovensko, Harmonika, izobraževalno-dokumentarni film, 17.50 Na kratko, Hipster, 18.00 Reaktivčki, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Svet v letu 2021, 21.00 Slovenija predseduje, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.35 Kdo je bila princesa Diana, zgodba o rodbini Spencer, britanska dokumentarna oddaja, 0.30 Tipično slovensko, Harmonika, izobraževalno-dokumentarni film, 0.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.20 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.15 Napovedujemo

ČETRTEK, 30.12.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 8.40 Slovenski likovni simboli, izobraževalno-dokumentarni film, 9.10 Dobro jutro, 11.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal, superveleslalom (M), 13.20 Moje mnenje, 14.20 Človek, kam greš? dokumentarni feljton, 15.10 Pogovor s predsednikom države, 16.15 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: novoletna skakalna turneja (Ž), kvalifikacije, 17.55 Tri generacije: Marlenka, Marija Lucija in Hana Stupica, dokumentarni film, 20.05 Egipt reševanje starodavnih templjev, francoska dokumentarna oddaja, 21.00 Umori na podežlju (XXII.), Začarani krog smrti, britanska nadaljevanka, 22.40 Ambienti, 23.20 Slovenska jazz scena: Big band RTV Slovenija, Bojan Z, Eric Vloeimans in Izidor Leitinger, 1.15 Info kanal

NAJ SE OHRANIJO VREDNOTE NARODNOSTI V STAVBARSTVU

Madžarski Parlament je 13. decembra na plenarnem zasedanju razpravljajal o predlogih raznih komisij, ki so jih vložile k spremembi določenih zakonov. Kot zaprosena govornica Odbora za narodnosti je v razpravi sodelovala tudi slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss. Predlagatelj zakona je opozorila, da bi za avtohtone manjšinske skupnosti na Madžarskem bilo pomembno, če bi v naseljih, v katerih živijo, lokalne samouprave (občine) usklajevale z narodnostnimi samoupravami pri pripravi urbanističnega načrta, sestavitvi priložnega o gradbenih načrtih ter pred sprejetjem

odločbe o zunanjem izgledu naselja. Saj le na tak način se lahko ohranijo narodnostne vrednote v stavbarstvu, ki določenim krajem ali predelom mest dajejo poseben pečat. Odbor za narodnosti podpira

spremembo zakona, se zahvaljuje za podporo predlagatelja, ki je predlog odbora že vnesel kot novelo zakona.

FS

Foto: Pisarna za tisk
Parlamenta

DRŽAVNO NAGRADO »ZA NARODNOSTI« PREJEL JOŽE HIRNÖK

Najvišjo državno nagrado, ki jo podeljuje vlada Madžarske za izjemne dosežke na narodnostnem področju, podelijo vsako leto okrog dneva narodnosti (18. december - leta 1992 je skupščina Združenih narodov na ta dan sprejela konvencijo o zaščiti pravic narodnih in etničnih manjšin). Letošnja podelitev je potekala 17. decembra v Bolgarskem kulturnem centru v Budimpešti, nagrade je podelil podpredsenik vlade Zsolt Semjén. Dolgoletnega predsednika prve samostojne slovenske organizacije Jožeta Hirnoka je za nagrado predlagala Zveza Slovencev. Na podelitev ste ga pospremila predsednica ZSM Andrea Kovács in predsednik DSS Karel Holec. Proslave se je udeležila tudi slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss. (Več o tem v naši naslednji številki.)

MS

VOŠČILO OTROK

Naši vrtci so že praznično okrašeni. Otroci veselo pejejo pesmico z lepimi željami:

Želimo vam srečen božič,
želimo vam srečen božič,
želimo vam srečen božič,
v novem letu pa mir.

Vsem bralkam in bralcem časopisa Porabje želimo vesel božič in srečno novo leto iz vrtca Sakalovci in Monošter.

Vzgojiteljica asistentka

Romana Trafela

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000, SWIFT koda: OTPVHUHB

